

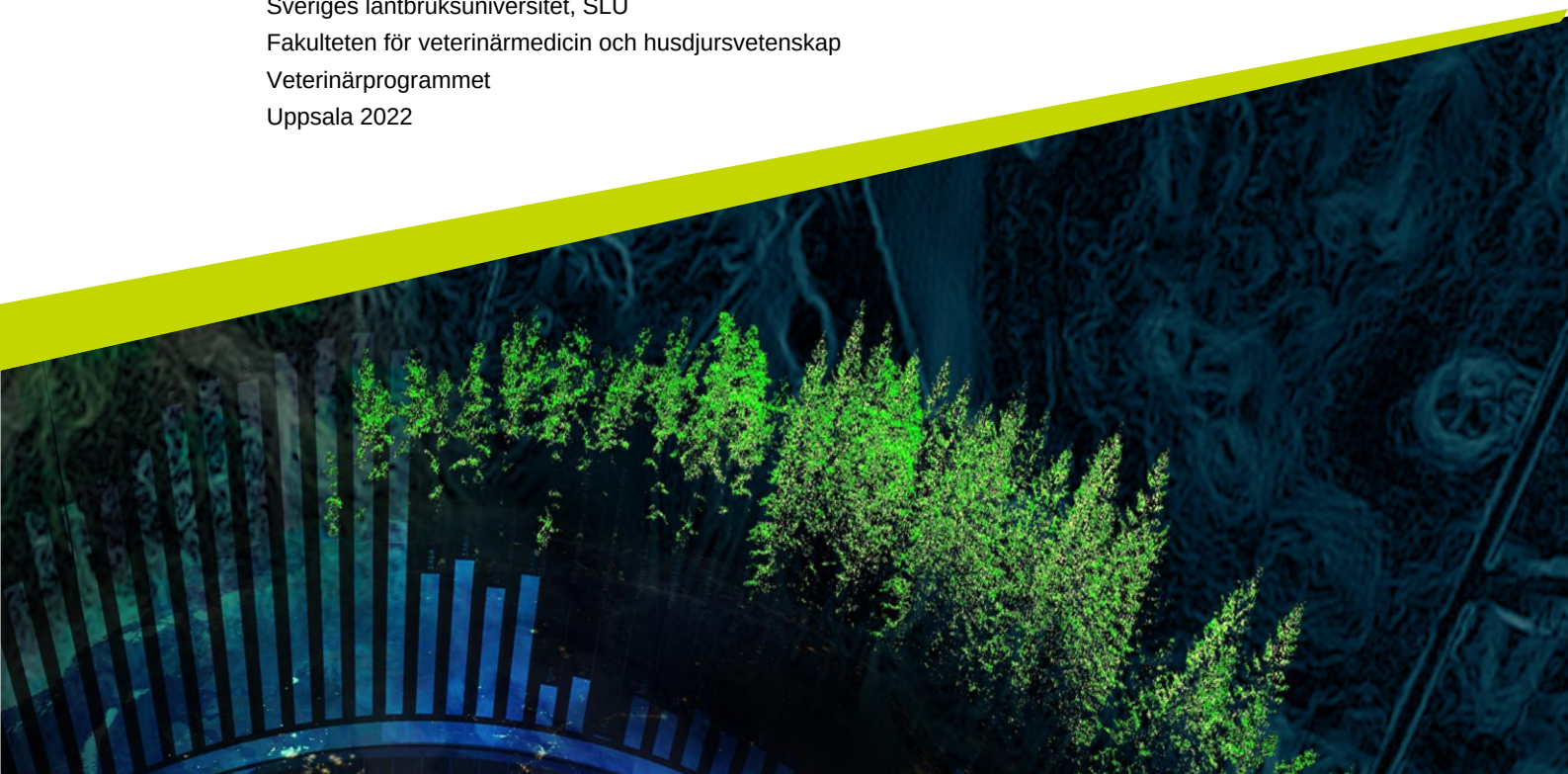
Socialisering av kattungar

– en kartläggning av raskattuppfödning inom
SVERAK

Socialization of kittens – a survey of cat breeding within SVERAK

Helena Sunning

Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Veterinärprogrammet
Uppsala 2022

Socialisering av kattungar – en kartläggning av raskattuppfödning inom SVERAK

Socialization of kittens – a survey of cat breeding within SVERAK

Helena Sunning

Handledare: Maria Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Bitr. handledare: Elin Hirsch, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Examinator: Anna Lundberg, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: A2E
Kurstitel: Självständigt arbete i veterinärmedicin
Kurskod: EX0869
Program/utbildning: Veterinärprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för kliniska vetenskaper

Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2022

Nyckelord: socialisering, katt, raskattuppfödare, SVERAK, tidiga erfarenheter, kunskap, attityder, önskade beteenden, stress, rädslor

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Stress, rädslor och oönskade beteenden blir allt vanligare hos våra sällskapskatter. Dessa beteenden leder i sin tur till att många katter avlivas, omplaceras eller hamnar på katthem. Stress och rädslor, och därigenom många oönskade beteenden, kan dock förebyggas genom att under kattens socialiseringsperiod vänja katten vid sådant den kommer att utsättas för senare i livet. Faktorer som mängd hantering, hantering av en eller flera personer, kontakt med barn, kontakt med andra husdjur, föräldradjurens egenskaper och ålder vid avvänjning har alla en påverkan på hur katten kommer hantera olika situationer senare i livet. Kunskap kring vikten av kattens tidiga erfarenheter har funnits sedan slutet av 1900-talet. Trots detta finns det relativt få studier som fördjupar sig i ämnet och bygger vidare på kunskapsbasen. Eftersom det sker en ständig förändring i den domesticerade kattens miljö och levnadssätt är det viktigt med fortlöpande forskning. I dagsläget saknas det även studier inom området som belyser hur socialisering av kattungar går till i Sverige.

En enkätstudie genomfördes med syftet att kartlägga hur socialiseringsperioden ser ut och vilka tidiga erfarenheter kattungar får hos svenska raskattuppfödare, samt att undersöka vad uppfödarna har för kunskaper och attityder kring ämnet socialisering. Målgruppen begränsades till uppfödare av raskatter i Sverige som var medlemmar i SVERAK. En webbenkät skapades i enkätverktyget Netigate och distribuerades på sociala medier med hjälp av SVERAK.

Resultaten gav en god första inblick i hur socialiseringsperioden ser ut hos svenska raskattuppfödare inom SVERAK. Kattungar fick över lag med sig många goda erfarenheter från respondenterna, exempelvis hantering av flera olika personer, tillgång till respondenternas hem, regelbunden kontakt med barn samt besök hos veterinär för vaccination, ID-märkning och besiktning. Dock fanns förbättringspotential gällande mängd hantering och regelbunden kontakt med andra husdjur än katter. Gruppens kunskaper kring socialisering stämde också huvudsakligen bra överens med det som framkommer i litteraturen. Exempelvis var det många som ansåg att kattungar bör bli hanterade av flera personer och att det är bra med regelbunden kontakt med andra husdjur. Bristande kunskaper uppmärksammades emellertid gällande mängd hantering, vilken period i kattungens liv det är viktigast med socialisering samt kunskaper kring faderns påverkan på kattungarnas djärvhet. Respondenternas attityder gällande socialisering var övervägande mycket positiva och generellt ansågs socialisering vara något viktigt och som prioriterades högt av många. En förhållandevis stor andel angav dock att de generellt sett skulle vilja prioritera socialisering mer, ansåg att det ej finns lättillgänglig information för uppfödare om socialisering och att svenska raskattuppfödare ej har tillräcklig kunskap kring ämnet.

Ytterligare forskning kring socialisering av kattungar krävs för att kunna ge svenska kattuppfödare tydliga råd och bättre möjligheter att utvecklas inom området. Dessutom bör den kunskap som finns tydligt komma målgruppen till del. Vidare bör även oönskade beteenden, stress och rädslor studeras för att tydligare fastställa hur dessa påverkas av kattens tidiga erfarenheter. Förhoppningen är att den aktuella studien ska kunna bidra med kunskap om socialisering och vara en grund för vidare forskning rörande socialisering av katter i Sverige. I dagsläget kan det konstateras att majoriteten av svenska raskattuppfödare inom SVERAK ger kattungar runt om i landet en bra start på livet.

Nyckelord: socialisering, katt, raskattuppfödare, SVERAK, tidiga erfarenheter, kunskap, attityder, oönskade beteenden, stress, rädslor

Abstract

Stress, fear, and behaviour problems are getting more and more common amongst domestic cats today. These behaviours lead to many cats being euthanized or relinquished. However, stress, fear, and behaviour problems can be prevented by properly socializing and habituating kittens to different experiences they are going to encounter later in life. Aspects such as amount of handling, contact with children, contact with other animals and weaning age all influence how the kitten will handle different scenarios later in life. Despite that the knowledge about the importance of early experiences for the kittens' behaviour later in life has been available since the late 1900's, there are relatively few current studies that adds to this knowledge. Since there is a constant development in the environment of the domestic cat, current research is important. In addition, there are no studies currently showing how socialization is carried out amongst Swedish cat breeders.

A survey was carried out with the aim of mapping which early experiences kittens in Sweden are exposed to during the peak socialization period, and what knowledge and attitudes Swedish cat breeders have regarding socialization. The target group was limited to breeders who were members of SVERAK and who bred purebred cats. A web survey was created in Netigate and distributed on social media through SVERAK.

The results gave a good first insight of what experiences kittens get during the socialization period at Swedish breeders within SVERAK, and the breeders' knowledge and attitudes regarding the subject of socialization. The kittens generally got plenty of early experiences during the socialization period, for example being handled by multiple humans, access to the breeder's home, regular contact with children, and visits to the veterinary clinic for vaccination, identification marking and veterinary examination. Yet some potential areas for improvement were identified, mainly regarding amount of handling and regular contact with other animal species. The breeder's knowledge about socialization mostly correlated well with available literature. For example, many breeders thought kittens should be handled by multiple humans and that regular contact with other animal species is important. Nevertheless, there was lack of knowledge regarding during what age socialization is most important, amount of handling, and heritability of the father's boldness trait. Lastly, the breeder's attitudes regarding socialization were primarily stated as positive, and socialization was generally considered an important aspect of breeding that many respondents prioritized. A relatively large portion of the breeders did however state that they would like to prioritize socialization even more, that there isn't easily accessible information about socialization for the breeders, and that they as a group don't have enough knowledge about the subject.

Further research about socialization of kittens is required to be able to give cat breeders clear advise, and for them to be able to develop and improve. The knowledge already established should also be made more easily accessible for breeders. Additionally, behaviour problems, fear, stress, and anxiety should be studied to further establish how these factors are affected by the cat's early experiences. Hopefully, the present study can contribute with knowledge about socialization and work as a foundation for further research about socialization of kittens in Sweden.

Keywords: socialization, cat, breeders, SVERAK, early experiences, knowledge, attitudes, behaviour problems, stress, fear

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1. Syfte och frågeställningar	10
2. Litteraturoversikt	11
2.1. Socialisering	11
2.1.1. Socialisering med människor	12
2.1.2. Föräldradjur	13
2.1.3. Socialisering med andra husdjur	14
2.1.4. Avvänjning	15
2.2. Oönskade beteenden	15
2.3. Velfärd	17
3. Material och metod	18
3.1. Urval	18
3.2. Enkät	18
3.3. Distribution	19
3.4. Bearbetning av data	19
4. Resultat	21
4.1. Grundläggande information	21
4.2. Socialisering	24
4.3. Föräldradjur	31
4.4. Attityder	32
5. Diskussion	34
5.1. Slutsatser	43
Referenser	45
Tack	48
Populärvetenskaplig sammanfattning	49
Bilaga 1	51
Bilaga 2	62

1. Inledning

Stress, rädslor och oönskade beteenden blir allt vanligare hos våra sällskapskatter (Levine 2008; Sandøe *et al.* 2017) och på grund av dessa beteenden är det många katter som avlivas, omplaceras eller hamnar på katthem (Heath 2007; Amat *et al.* 2009; Lust 2021). Stress och rädsla, och därigenom många oönskade beteenden, kan dock förebyggas genom att tidigt i livet förbereda och vänja katterna vid sådant som de kommer utsättas för senare i livet.

Dagens domesticerade katt, *Felis silvestris catus*, härstammar från den afrikanska vildkatten, *Felis silvestris libyca* (Serpell 2013). Dess förfäder anses, precis som dagens kattdjur, vara solitära varelser som i princip betraktas som asociala (Feuerstein & Terkel 2008). Domesticeringen av katter påbörjades sannolikt för cirka 10 000 år sedan i området kring Mellanöstern (Serpell 2013). Till skillnad från hundar och andra domesticerade arter kontrollerades inte katternas avel i samma utsträckning (Izawa & Doi 1994 se Feuerstein & Terkel 2008) vilket har lett till att domesticeringen inte haft samma effekt på katterna jämfört med andra djur, både gällande fysiologiska och beteendemässiga aspekter (Bradshaw *et al.* 2012). Trots detta har katten lyckats anpassa sig till en tillvaro ihop med människan som allt från skadedjursbekämpare till älskad familjemedlem. Denna flexibilitet grundar sig sannolikt i kattens förmåga att beroende av sina tidiga erfarenheter anpassa sig till många olika miljöer (Feuerstein & Terkel 2008; Bradshaw *et al.* 2012).

Just den tidiga inläringen är viktig för hur katten förhåller sig till olika situationer, människor och andra djur. Detta beror på att det, precis som hos många andra djur, finns en period i kattungens liv när den är extra mottaglig för sociala lärdomar (Turner & Bateson 2000). Hos katter infaller denna period vid 2 – 7 veckors ålder (Karsh & Turner 1988). De situationer kattungen får positiva erfarenhet av under denna period tenderar den att även senare i livet hantera på ett lugnare sätt, med mindre rädsla och stress (Turner & Bateson 2000).

Mycket av den forskning som finns kring sambanden mellan en kattunges tidiga erfarenheter och hur den uppträder senare i livet genomfördes under slutet av 1960-talet fram till slutet av 1990-talet. Till exempel studerade Collard redan 1967 hur hantering av en person jämfört med flera personer tidigt i kattungens liv påverkar

dess förhållningssätt till människor (Collard 1967). 1969 visade Fox betydelsen av kattungens tidiga erfarenheter för dess relation till hundar senare i livet (Fox 1969) och 1988 bestämde Karsh och Turner den huvudsakliga socialiseringsperioden för sällskapskatter till cirka 2–7 veckors ålder (Karsh & Turner 1988). Trots att kunskap kring vikten av kattens tidiga erfarenheter alltså funnits länge finns det relativt få studier som fördjupar sig i detta ämne och bygger vidare på kunskapsbasen. Eftersom det sker en ständig förändring i den miljö och de levnadssätt vi erbjuder våra sällskapskatter är det viktigt med fortlöpande forskning. I dagsläget saknas det även studier inom området som belyser just svenska förhållanden.

1.1. Syfte och frågeställningar

Denna enkätstudie genomfördes som en första del av ett forskningsprojekt vid SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) i samarbete med SVERAK (Sveriges Kattklubbars Riksförbund) och Köpenhamns universitet, ett projekt som planeras pågå i fyra år framöver. Syftet med enkätstudien var att kartlägga hur svenska raskattuppfödare sköter sina kattungar under socialiseringsperioden med fokus på faktorer som är viktiga för socialisering, samt vad uppfödarna har för kunskaper, inställningar och attityder kring ämnet. Följande frågeställningar formulerades:

- Hur ser socialiseringsperioden ut och vilka tidiga erfarenheter får kattungar hos svenska raskattuppfödare?
- Vilken kunskap har svenska raskattuppfödare om socialiseringsperioden?
- Vilken attityd har svenska raskattuppfödare kring socialisering av kattungar och hur prioriteras socialiseringen?

Det långsiktiga målet med forskningsprojektet är att öka kunskapen kring hur kattens tidiga erfarenheter påverkar stress, rädslor och oönskade beteenden senare i livet. Förhoppningen är att denna kunskap ska kunna användas för att öka välfärden för den domesticerade katten.

2. Litteraturöversikt

2.1. Socialisering

För de flesta djurarter, inklusive människor, finns en period efter födseln när individen är extra mottaglig för inläring av vissa färdigheter (Nationalencyklopedin 2021a). Denna tidpunkt brukar generellt benämnas som känslig period (Crowell-Davis 2007), kritisk period eller sensitiv period (Nationalencyklopedin 2021a; b). Hos bland annat katter kallas ofta denna tid för socialiseringsperiod eftersom djuret under denna period är extra mottaglig för sociala lärdomar (Crowell-Davis 2007).

Den domesticerade kattens socialiseringsperiod anses pågå mellan 2–7 veckors ålder (Karsh & Turner 1988). Under denna period skapar kattungen anknytningar snabbt och lätt (Turner & Bateson 2000). Därför är det under denna period nödvändigt att djuret bland annat ges positiva upplevelser med människor eftersom det ger katten positiva erfarenheter av människor som den tar med sig vidare i livet (Casey & Bradshaw 2008). På samma sätt är det också viktigt att kattungen under denna period får positiva erfarenheter av andra situationer den kan komma att utsättas för senare i livet, exempelvis barn, andra djur, dammsugare, bilåkning och veterinärbesök.

En väl utförd socialisering är dessutom inte bara positivt för katten utan viktigt även för djurägaren. Djurägare med katter som blivit hanterade av människor under socialiseringsperioden upplever nämligen större emotionellt stöd från sin katt, och verkar ha en närmare kontakt med sitt husdjur (Casey & Bradshaw 2008).

Värt att nämna är att det går att socialisera även vuxna katter. Dock krävs det betydligt mer jobb, tid och tålamod för att socialisera en äldre katt jämfört med en kattunge (Turner & Bateson 2000; Jongman 2007).

2.1.1. Socialisering med människor

Kattungar som blivit hanterade av människor under socialiseringsperioden uppvisar signifikant färre beteenden associerade med rädsla i kontakt med människor senare i livet (Casey & Bradshaw 2008). Kattungar som däremot inte blivit hanterade av människor under denna känsliga period blir sällan positivt inställda mot människor (McCune 1995). McCune (1995) visade att kullar med kattungar som blivit hanterade av människor under socialiseringsperioden närmar sig en främmande person snabbare, samt stannar i dess närhet längre, jämfört med kattungar som inte blivit hanterade av människor. Hanterade kattungar är även mer benägna att stryka sig mot främmande personer (McCune 1995). Även Lowe och Bradshaw (2002) drog slutsatsen att omfattande hantering av kattungar under socialiseringsperioden kan associeras med minskad rädsla vid kontakt med främmande människor.

Mängd hantering

Även mängden tid kattungarna hanteras påverkar hur de reagerar i mötet med människor som vuxna. En optimal mängd hantering går dock ej att utläsa ur litteraturen. En studie har visat att 5 timmar hantering per vecka fördelat på en hel kull kattungar ger signifikant skillnad i kattungarnas vilja att närma sig människor jämfört med kattungar som ej blivit hanterade alls (McCune 1995). Många experimentella studier har uppnått vad de anser vara socialiserade kattungar efter 30–40 minuters hantering per kattunge och dag, men generellt har det ansetts att desto mer en kattunge blir hanterad ju bättre socialiserad gentemot människor blir den (Turner & Bateson 2000). Karsh och Turner (1988) såg i en studie att en ökning från 15 till 40 minuters hantering per kattunge och dag signifikant ökar kattungens benägenhet att stanna i närheten av en människa. Man såg även skillnader när man i denna studie jämförde med kattungar som socialiserats i hemmiljö. Det gick dock ej att fastställa om dessa skillnader berodde på att kattungarna socialiserade i hemmiljö blivit hanterade längre tid eller om det berodde på andra faktorer (Karsh & Turner 1988). Det finns även litteratur som anger att mer än en timmes hantering per kattunge och dag inte ger någon avsevärd effekt på katternas reaktioner i mötet med människor (Turner & Bateson 2000).

Antal personer

Huruvida kattungen blir hanterad av en eller flera personer under socialiseringsperioden påverkar också dess förhållningssätt till människor generellt. I en studie av Collard (1967) utsattes tre grupper av kattungar för olika grad av hantering eller icke-hantering under 5–9 veckors ålder. Den grupp kattungar som blivit hanterad av flera olika personer visade mindre rädsla mot främlingar jämfört med de grupper som blivit hanterade av en person eller som inte blivit hanterade alls. Kattungar som blivit hanterade av en person visade mindre rädsla mot den bekanta personen än mot främlingar. De uppvisade också fler kärleksfulla beteenden gentemot den

bekanta personen (spinnande, strykande, klättrande på personen) jämfört med kattungarna som blivit hanterade av flera olika personer. Kattungar som inte blivit hanterade alls uppvisade rädsla mot alla människor. Värt att notera från studien är också att kattungar som blivit hanterade av en person hade ett mer välutvecklat lekbeteende jämfört med de andra grupperna. Collard drog slutsatsen att kattungarna som hanterades av flera olika personer påverkades av att de upplevde mer rädsla initialt vid hanteringen, vilket påverkade utvecklingen av deras lekbeteenden negativt samtidigt som det ledde till att de blev mindre rädda för främmande människor (Collard 1967).

Barn

Att det är viktigt för kattungar att vänja sig vid människor under socialiseringsperioden gäller rimligtvis inte bara vuxna människor utan även barn. Det finns dock, till författarens kännedom, inga studier som undersökt just socialisering av kattungar med barn. Däremot finns det en studie av Hart (2018) som tittat på förhållandet mellan katter och barn i samma familj. I denna studie såg författarna att katter visade mer tillgivenhet gentemot vuxna än barn. Man såg även att europeiska familjer upplevde interaktionen mellan katten och barnen mer positiv jämfört med familjer i USA/Kanada. Författaren diskuterar möjligheten att detta kan bero på att europeiska familjer, till skillnad från familjer i USA/Kanada, oftare köper kattungar och inte vuxna katter vilket ger större möjlighet för katten att i tidig ålder vänja sig vid familjen och dess barn (Hart *et al.* 2018).

2.1.2. Föräldradjur

Även föräldradjuren har stor betydelse för kattungarnas förhållningssätt till människor och andra erfarenheter. Till exempel socialiseras kattungarna lättare till människor om mamman är närvarande och lugn under hanteringen (Crowell-Davis 2007). Även pappans temperament påverkar kattungarnas beteenden trots att han vanligtvis inte är närvarande under socialiseringsperioden. McCune (1995) visade att kattungar vars pappa upplevs som snäll mot människor tenderar att visa mindre stress när de utsätts för främmande situationer. McCune (1995) genomförde beteendetester på fyra olika grupper kattungar med olika kombinationer av faktorerna snäll pappa (F)/ej snäll pappa (UF) och hanterad under socialiseringsperioden (S)/ej hanterad under socialiseringsperioden (US). När jämförelser gjordes mellan beteenden hos kattungar i grupper med en faktor som främjade socialt beteende mot människor (F, S) och en som inte gjorde det (UF, US) i tester med en människa närvarande gick det inte att se någon skillnad på gruppernas beteende. Däremot gick det i tester utan människor närvarande att skilja på gruppernas respons. McCune (1995) konkluderade att detta berodde på att man i tester utan människor närvarande tar bort hanteringseffekten (S, US) och endast mäter kattens generella respons på nya situationer. Eftersom denna generella

respons på nya situationer skiljde sig åt mellan grupper med en snäll eller inte snäll pappa kunde man konstatera att pappans djärvhet är genetiskt betingad och nedärvs till kattungarna. Djärvheten påverkar hur kattungarna reagerar i nya situationer oberoende av om de innefattar människor eller inte (McCune 1995).

2.1.3. Socialisering med andra husdjur

Det är även under socialiseringsperioden kattungen lär sig sociala interaktioner med andra djur, både katter (Crowell-Davis 2007) och andra arter (Fox 1969). Att skapa sociala relationer till andra djur är i allra högsta grad relevant för en katt idag med tanke på hur vanligt det numera är att djurägare håller mer än ett husdjur. Enligt en undersökning från Statistiska centralbyrån (2012) fanns det år 2012 ungefär 1 159 000 katter i Sverige samt 745 000 hushåll med katt. Det medför ett snitt på 1,56 katter per hushåll. En senare undersökning från Novus (2017) indikerar att dessa siffror har stigit då antalet katter i Sverige vid denna undersökning uppskattades till 1 443 000, vilket motsvarar en ökning med nästan 25 %. Antalet katter per hushåll hade i samma studie stigit till motsvarande 1,64 katter per hushåll (Novus 2017).

Katter

Samtidigt som det världen över blir allt vanligare med flerkattshushåll söker allt fler djurägare hjälp för aggressivt beteende mellan katter i samma hushåll (Amat *et al.* 2009; Ramos 2019). Även här är god socialisering en viktig förebyggande faktor. En katt som i ung ålder blivit ordentligt socialiserad är nämligen bättre på att komma överens med andra katter (Ramos 2019). Till exempel är det viktigt att kattungarna får leka med sina kullsyskon eller med andra kattungar. Dels för att det stärker de sociala banden och upprätthåller bra relationer mellan kattungarna i kullen, dels för att det bidrar till att katten lär sig social kommunikation vilket är viktigt inför möten med andra katter senare i livet (West 1974). En katt som inte blivit väl socialiserad har däremot inte fått lära sig de sociala signalerna och riskerar således att bemöta andra katter på ett olämpligt sätt (Crowell-Davis *et al.* 2004).

Andra djurslag

Att i tidig ålder vänja kattungarna vid andra djurslag än katter är också viktigt. År 2012 hade 167 000 svenska hushåll både hund och katt (Statistiska centralbyrån 2012) och det är sannolikt att antalet ökat sedan dess. Fox (1969) genomförde en studie där han utvärderade hur kattungar och hundvalpar vid omkring 16 veckors ålder interagerar med varandra beroende på vad de utsatts för under socialiseringsperioden. Kattungar som inte kommit i kontakt med hundvalpar under socialiseringsperioden reagerade i studien med ett passivt, defensivt och undvikande beteende när de fick träffa hundvalpar. Kattungar som däremot under socialiseringsperioden kommit i nära kontakt med en hundvalp interagerade bättre även med

främmande hundvalpar. Fox (1969) ansåg att detta visade betydelsen av kattungens tidiga erfarenheter för dess relation till hundar senare i livet. Även Feuerstein & Terkel (2008) visade att katter och hundar som lever i samma hushåll är mer benägna att ha en bra relation om de introducerats för varandra i tidig ålder (max 6 månaders ålder för katter och max 1 års ålder för hundar).

2.1.4. Avvänjning

Förutom att det är viktigt att socialisera kattungar under 2 – 7 veckors ålder är det också viktigt att kattungarna inte avvänjs (lämnar uppfödaren och sin mamma) för tidigt. I många länder är det vanligt att man rekommenderar avvänjning strax efter socialiseringsperiodens slut vid 7-10 veckors ålder (Ahola *et al.* 2017). I Sverige är det dock inte tillåtet att avvänja kattungar före 12 veckors ålder (3 kap. 9 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd [SJVFS 2019:28] om hållande av hund och katt, saknr L 102). Detta eftersom det vanligen inte är förrän vid denna tidpunkt katthonan slutar erbjuda di, inte längre tvättar sina ungar samt att kattungarna inte längre uppvisar intensiv och långdragen vokalisering (gråt) när katthonan inte är hos dem. Mindre avvikelser från föreskrifterna kan dock godtas efter bedömning av veterinär. Det finns även forskning som visar att avvänjning innan 8 veckors ålder bland annat ökar risken för att katten utvecklar aggressivt beteende (Ahola *et al.* 2017). Samma studie visar också att avvänjning efter 14 veckors ålder minskar risken för att katten uppvisar aggressivitet mot främlingar och minskar risken för att katten ska utveckla stereotypa beteenden (Ahola *et al.* 2017).

I linje med detta visade Lowe and Bradshaw (2002) att kattens respons vid hantering av främmande personer stabiliseras efter 4 månaders ålder. Detta tyder på att kattungens tidiga erfarenheter även efter socialiseringsperiodens slut spelar stor roll för dess utveckling, men stabiliseras vid 4 månaders ålder gällande sociala situationer (Lowe & Bradshaw 2002).

2.2. Önskade beteenden

I takt med att antalet sällskapskatter ökar har också sättet att hålla katter förändrats avsevärt (Sandøe *et al.* 2017). Idag jämfört med för 50 år sedan håller man till exempel katter inomhus i betydligt större utsträckning och kattens tidigare funktion som skadedjursbekämpare har minskat kraftigt (Heath 2007). Majoriteten av katterna är idag även kastrerade och selektiv avel för renrasiga katter med särskilda egenskaper har blivit mer populärt (Sandøe *et al.* 2017). Det är inte alla katter som klarar av att anpassa sig till ett liv inomhus. En katt som ska leva ett liv som innekatt

bör enligt Jongman (2007) vara ordentligt socialiserad samt ha föräldrar som har anpassat sig bra till en tillvaro inomhus med tanke på ärftliga faktorer.

Kombinationen av den ökade mängden katter i världen och förändringarna i sättet att hålla och avla sällskapskatter på gör att fler kattägare upplever oönskade beteenden hos sina katter (Heath 2007; Sandøe *et al.* 2017). Exempelvis uppskattas hälften av alla katter i Danmark uppvisa ett eller flera oönskade beteenden (Sandøe *et al.* 2017).

Begreppet oönskade beteenden används för att beskriva beteenden hos djur som av djurägaren upplevs problematiska (Amat *et al.* 2009). Man kan dela in oönskade beteenden i två kategorier; problembeteende och beteendeproblem (Seksel 2012). Problembeteenden beskrivs som ett för katten normalt beteende som uppfattas som problematiskt ur djurägarens perspektiv (Seksel 2012). Det kan vara ett beteende som är en del av kattens normala sätt att leva i det vilda men som blir ett problem i rollen som sällskapskatt (Amat *et al.* 2009). Sådana beteenden kan uppvisas som en effekt av djurägarens bristande kunskaper kring katters behov eller bristande träning av katten (Seksel 2012). Beteendeproblem kan också vara för katten normala beteenden men som den till skillnad från ett problembeteende utför i överdriven mängd eller som en respons på ett stimuli som normalt sett inte framkallar just det beteendet. Beteendeproblem innefattar även för katten helt onormala beteenden (Seksel 2012). Klassificeringen av oönskade beteenden används tyvärr inte i så stor utsträckning i Sverige än, vilket gör att man kan stöta på begreppen problembeteende och beteendeproblem nästintill synonymt i många sammanhang. Vid avsaknad av bakgrundsinformation om kattens tillstånd kan det i stället vara lämpligare att använda paraplybegreppet oönskade beteenden.

Exempel på vanliga oönskade beteenden är att katten går på toaletten utanför lådan, urinmarkerar inomhus, är aggressiv mot andra katter eller husdjur, är aggressiv mot främmande människor eller mot ägaren, klöser på olämpliga platser, är rädd samt vokaliserar överdrivet mycket (Amat *et al.* 2009; Seksel 2012; Sandøe *et al.* 2017). Aggressivt beteende mot andra katter i flerkattshushåll är ett av de mest rapporterade oönskade beteendena hos domesticerade katter idag (Amat *et al.* 2009; Ramos 2019).

Oönskade beteenden är en vanlig anledning till att katter blir övergivna eller lämnade till katthem för omplacering (Heath 2007; Amat *et al.* 2009). En nyligen utförd studie visar bland annat att problem med andra husdjur är en av de vanligaste orsakerna till omplacering av katter i Sverige via Blocket.se (Lust 2021).

Stress, ångest och rädsla är orsaker som kan ligga bakom oönskade beteenden hos katt (Levine 2008; Sandøe *et al.* 2017). Bristfällig socialisering kan leda till utvecklande av rädsla och oönskade beteenden (Casey & Bradshaw 2008). Även för tidig avvänjning kan, som tidigare nämnt, leda till oönskade beteenden så som aggression och stereotypier (Ahola *et al.* 2017). Ytterligare riskfaktorer för utvecklande av oönskade beteenden hos katt är om katten är köpt från en djuraffär (ej tillåtet i Sverige) och om katten inte har tillgång till utomhusvistelse (Amat *et al.* 2009). Intakta honkatter visar också fler aggressiva beteenden än kastrerade honkatter (Amat *et al.* 2009).

2.3. Välfärd

Bra socialisering är viktigt för kattens välfärd ur flera perspektiv. Ordentlig socialisering vänjer katten vid situationer som utan socialisering hade framkallat rädsla, stress och ångest. En väl socialiserad katt är därför också mindre benägen att utveckla oönskade beteenden (Levine 2008), och därigenom är det mindre risk att katten blir lämnad för adoption, omplacering eller blir avlivad (O’Hanley *et al.* 2021).

Om en katt trots allt hamnar på ett katthem för adoption är den också mer sannolik att bli adopterad snabbare om den är väl socialiserad (Brown & Stephan 2021). Människor tenderar nämligen att vid adoption av en katt välja de katter som är lekfulla och visar vänlighet mot människor (Brown & Stephan 2021). Katter som är väl socialiserade uppvisar ofta dessa positiva beteenden (Slater *et al.* 2013) och blir därför också adopterade snabbare än katter som är sämre socialiserade (Brown & Stephan 2021). En väl socialiserad katt är också sannolikt bättre anpassad för att klara av en omplacering.

Oönskade beteenden som har en direkt negativ påverkan på en katts välfärd är ofta kopplade till rädsla, stress eller ångest (Jongman 2007; Amat *et al.* 2009). Att rädsla, stress och ångest har en negativ inverkan på en katts välfärd är idag väl etablerad kunskap (Levine 2008; Stella *et al.* 2013).

Alla oönskade beteenden är däremot inte direkt dåliga för kattens välfärd. Till exempel har ett problembeteende som att klösa på soffan ofta ingen direkt negativ inverkan på kattens välfärd. Däremot kan även de oönskade beteenden som inte grundar sig i rädsla, stress eller ångest hos katten påverka dess välfärd negativt på ett indirekt sätt, som en effekt av att det upplevs problematiskt ur djurägarens perspektiv (Seksel 2012). Detta kan nämligen leda till ett sämre band mellan katten och dess ägare vilket gör att katten löper större risk för att bli dåligt omhändertagen, skickad till ett katthem för omplacering eller avlivad (O’Hanley *et al.* 2021).

3. Material och metod

3.1. Urval

Målgruppen för projektet begränsades till medlemmar i SVERAK som bedriver uppfödning av raskatter i Sverige. År 2020 fanns det 1 648 uppfödare med stamnamn och 137 uppfödare utan stamnamn registrerade i SVERAK vilket gav en målgrupp med totalt 1 785 uppfödare (Alsmark, C., SVERAK, pers. medd. 28-10-2021). Antalet uppfödare i SVERAK har de senaste fem åren ökat varför man kan anta att målgruppen sannolikt var något större vid tidpunkten för enkätstudien.

3.2. Enkät

En webbenkät skapades i enkätverktyget Netigate (Netigate AB, Stockholm, Sverige) av författaren i samråd med handledarna. Under utformningen av frågorna togs det hänsyn till instruktioner om frågekonstruktion från boken Frågor och svar - om frågekonstruktion i enkät och intervjuundersökningar (Statistiska centralbyrån 2016). Frågorna var huvudsakligen kryssfrågor med fasta svarsalternativ men det förekom även frågor med öppna svarsalternativ samt en fråga med en rankingskala.

Först i enkäten skapades ett avsnitt om information och samtycke för insamling av personuppgifter enligt SLU:s villkor. Därefter följde en introduktionstext om examensarbetet och enkäten.

Enkätfrågorna delades in i tre huvudkategorier; grundläggande information, uppfödning och socialisering av kattungar. Kategorin grundläggande information innehöll frågor rörande demografiska data och generell information om respondentens uppfödning (län, kattras, antal katter, etcetera). Efter att respondenterna angett vilken ras de huvudsakligen födde upp ombads de svara på resterande enkätfrågor utifrån den angivna rasen. Kategorin uppfödning innehöll frågor kring hur respondenten bedriver sin uppfödning, med huvudfokus på aspekter rörande kattungarna (mängd hantering, kontakt med barn, kontakt med andra djurslag, etcetera).

Detta med syfte att kartlägga vad kattungarna får för tidiga erfarenheter från uppfödarna. Kategorin socialisering av kattungar innehöll faktafrågor med syftet att ge en uppfattning om uppfödarnas kunskap rörande ämnet socialisering. Ett antal frågor som var utspridda i de olika kategorierna syftade till att ge en uppfattning om uppfödarnas attityder kring ämnet socialisering.

Svarsalternativ utan inbördes ordning organiserades i slumpmässig ordning för varje respondent för att undvika positionseffekter (Statistiska centralbyrån 2016). Svarsalternativ med numeriska skalor angavs i en stigande ordning och frågor med svarsalternativen ja eller nej angavs i en konstant ordning för alla respondenter. Svarsalternativen vet ej eller övrigt fanns med på alla frågor med möjlighet för respondenten att skriva ett eget svar.

Innan enkäterna delades ut genomfördes en pilottestning. Enkätens språkliga innehåll testades av fyra veterinärstudenter i årskurs sex på SLU Ultuna som ägde en eller flera katter. Enkätens innehållsmässiga tillgänglighet för målgruppen testades av Cecilia Alsmark, styrelsemedlem i SVERAK.

3.3. Distribution

Enkäten var öppen mellan den 1 okt och 11 okt 2021 och distribuerades huvudsakligen med hjälp av Cecilia Alsmark och SVERAK. Den delades på SVERAK:s Facebook-sida, i Facebookgruppen Sverak-medlemmar, i Cecilia Alsmarks kattklubb och rasring samt i ytterligare en rasrings Facebookgrupp. Vidare spridning genom snöbollsurval (Johnson 2014) skedde troligen men då utanför författarens kännedom. Enkäten marknadsfördes även av författaren genom flygblad som delades ut på Sydkattens kattutställning i Malmö den 2–3 oktober 2021. Påminnelser lades ut på Facebook när det var en vecka respektive ett dygn kvar tills enkäten stängde.

3.4. Bearbetning av data

Resultaten sammanställdes dels automatiskt genom enkätverktyget Netigate, dels av författaren i Excel. Svar som respondenterna skrivit själva på svarsalternativen övrigt eller vet ej kategoriserades in i redan angivna svarsalternativ när det var möjligt. Frågor med öppna svarsalternativ delades i efterhand in i kategorier definierade av författaren och sammanställdes i Excel. Figurer skapades i Excel och PowerPoint. Tabeller skapades i Excel och Word. Omfattningen av dataanalysen begränsades av tidsramen för det aktuella arbetet. Vidare analyser av enkätsvaren

kan komma att genomföras i senare studier. Svaren på frågorna 5.2 och 5.6 (Bilaga 1.) presenteras ej i detta arbete på grund av ovan nämnda anledningar.

4. Resultat

Resultaten baseras på 133 fullständigt ifyllda enkäter vilket motsvarar cirka 7,5 procent av hela målgruppen på 1 785 uppfödare registrerade i SVERAK 2020. Denna andel är i verkligheten sannolikt något lägre baserat på det tidigare antagandet att målgruppen var något större än 1 785 uppfödare vid tidpunkten för enkätstudien. Den genomsnittliga svarstiden var cirka 15 minuter.

Utöver de 133 respondenter som slutförde hela enkäten var det 54 respondenter som valde att avbyta enkäten innan de svarat på alla frågor, varför de uteslöts ur resultatet. Större delen av respondenterna som avbröt enkäten gjorde det efter att de svarat på alla frågor i kategorin uppfödning på sida tre i enkäten (42,6 %). Ingen respondent avbröt enkäten senare än så. En något mindre andel av respondenterna som avbröt enkäten gjorde det efter att de svarat på sida två i enkäten (31,5 %) vilken bestod av en fråga med ett öppet svarsalternativ. Ytterligare några respondenter avbröt enkäten efter att de svarat klart på alla frågor i kategorin grundläggande information på sida ett (25,9 %) samt mitt på sida tre (1,9 %) i enkäten.

4.1. Grundläggande information

Flest respondenter hade sin uppfödning i Stockholms län följt av Västra Götalands län, Skåne län och Örebro län. Alla län utom Kronobergs län och Västernorrlands län var representerade (Tabell 1.).

Större delen av respondenterna hade bedrivit uppfödning av raskatter i mer än tio år (42,1 %). Något färre hade bedrivit uppfödning i 1–3 år (18,8 %), 4–6 år (21,8 %) och 7–10 år (13,5 %). Ett fåtal respondenter hade bedrivit uppfödning i mindre än ett år (3,0 %). En respondent svarade övrigt (0,8 %) och angav ett svar som ej gick att kategorisera.

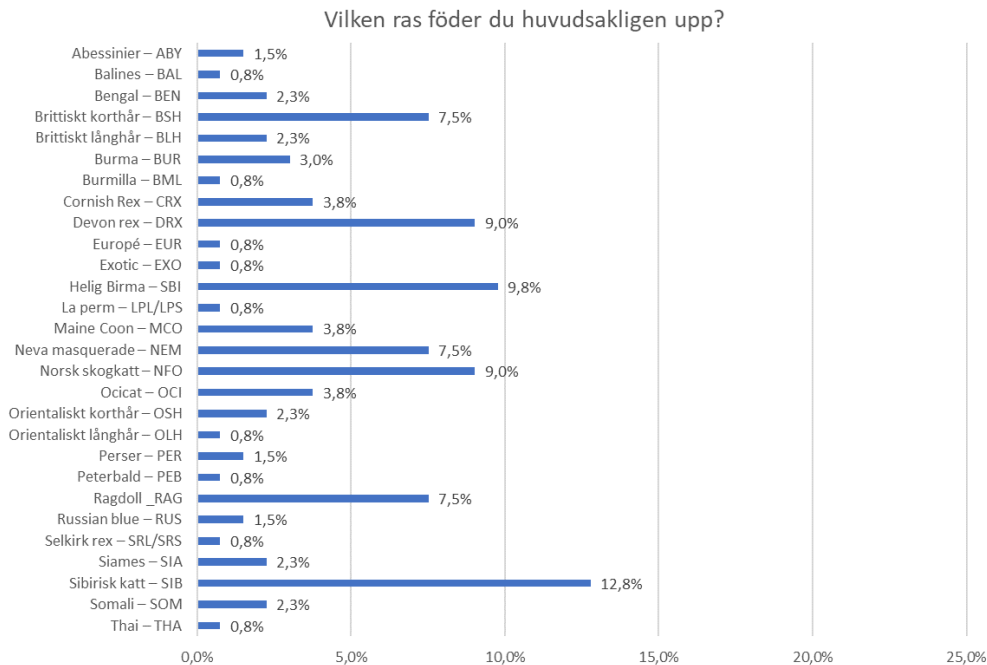
Tabell 1. Fördelning av respondenternas geografiska läge, sorterat efter län.

Län	Antal	Andel
Blekinge län	3	2,3%
Dalarnas län	4	3,0%
Gävleborgs län	2	1,5%
Gotland	1	0,8%
Hallands län	6	4,5%
Jämtlands län	1	0,8%
Jönköpings län	7	5,3%
Kalmar län	3	2,3%
Kronobergs län	0	0%
Norrbottnens län	5	3,8%
Skåne län	12	9,0%
Stockholms län	28	21,0%
Södermanlands län	4	3,0%
Uppsala län	8	6,0%
Värmlands län	2	1,5%
Västerbottens län	4	3,0%
Västernorrlands län	0	0%
Västmanlands län	7	5,3%
Västra Götalands län	23	17,3%
Örebro län	12	9,0%
Östergötlands län	1	0,8%

Antalet kullar respondenterna uppskattningsvis fött upp totalt var relativt jämnt fördelat. Flest respondenter hade totalt fött upp fler än 20 kullar (21,8 %). Nästan lika många respondenter hade totalt fött upp 1–3 kullar (20,3 %), 4–6 kullar (20,3 %) eller 7–10 kullar (20,3 %). Något färre respondenter hade fött upp 11–15 kullar (12,0 %) eller 16–20 kullar (3,8 %). Två respondenter svarade övrigt (1,5 %) och angav egna svar som ej gick att tolka utefter frågan.

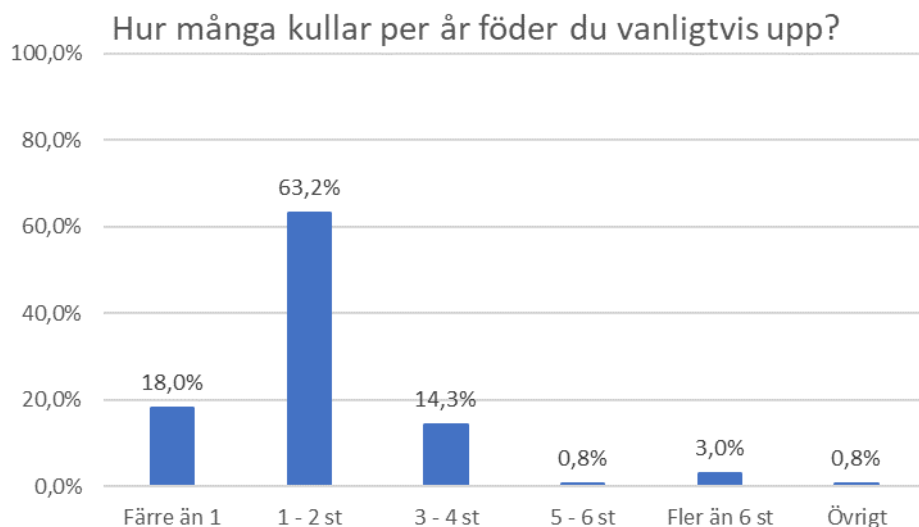
Störst andel respondenter hade 4–6 katter hos sig (42,1 %), exklusive katter hos fodervärd och kattungar som skulle säljas, följt av 2–3 katter (30,8 %) och 7–9 katter (19,5 %). Fler respondenter hade tio katter eller fler (6,8 %) jämfört med endast en katt (0,8 %). Inga respondenter hade noll katter hos sig.

Av alla kattraser godkända av SVERAK var den vanligaste rasen bland respondenterna sibirisk katt (12,8 %) följt av helig birma (9,8 %), devon rex (9,0 %) och norsk skogkatt (9,0 %) (Figur 1).

Figur 1. Fördelning av andelen respondenter som födde upp respektive kattras. Sexton kattraser föddes inte upp av någon respondent och uteslöts därför ur figuren (Bilaga 2).

Majoriteten av respondenterna födde upp 1–2 kullar per år (63,2 %). Ett fåtal respondenter födde upp 5–6 kullar (0,8 %) eller fler än 6 kullar (3,0 %) per år. Två respondenter svarade övrigt (1,5 %) och angav egna svar. Av dessa kunde ett svar (50 %) placeras i det givna svarsalternativet färre än en kull per år. Resterande svar (50 %) gick ej att kategorisera (Figur 2).

Figur 2. Procentuell fördelning av antal kullar respondenterna vanligtvis födde upp per år.

Större delen av respondenterna bodde i villakvarter (39,8 %). Något färre bodde på landet (33,8 %) eller i storstad (20,3 %). Av de åtta respondenter som svarade övrigt (6,0 %) angav två att de bodde i en förort (25 %) och tre att de bodde i en mindre eller liten stad (37,5 %). Resterande tre övrigt-svar (37,5%) gick ej att placera in i någon av ovanstående kategorier.

Hos nästintill alla respondenter hade katterna tillgång till respondentens hem (97,0 %). Inga respondenter angav att katterna inte hade tillgång till deras hem. Fyra respondenter svarade övrigt (3,0 %) och angav egna svar. Av dessa gick två (50 %) att placera in i svarsalternativet katterna har tillgång till mitt hem. Detta gav en andel på 98,5 procent av respondenterna där katterna hade tillgång till respondentens hem. Av de resterande två övrigt-svaren angav en (50 %) att honorna hade tillgång till hemmet men att hanarna var i ett eget utrymme i direkt anslutning till huset. Det resterande övrigt-svaret gick ej att tolka utefter frågan.

4.2. Socialisering

Respondenterna ombads ange under vilken period i kattungens liv de ansåg att det var viktigast med socialisering. Frågan ställdes med ett öppet svarsalternativ där respondenterna uppmanades skriva ett eget svar. Respondenternas svar var varierande. Majoriteten av respondenterna angav åldersintervall i sina svar (59,4 %) där åldrar från 0–26 veckor nämndes i olika kombinationer. Av de svar som innehöll åldersintervall (n=79) var 2–8 veckors ålder det vanligaste svaret (8,9 %) följt av 2–12 veckors ålder (7,6 %), 3–12 veckors ålder (7,6 %) och 4–12 veckors ålder (7,6 %). Av de svar som angav åldersintervall var intervall som började på två

veckors ålder vanligast (32,9 %). Motsvarande var tolv veckors ålder den övre åldersgräns som flest respondenter angav (32,9 %). Av alla respondenter (n=133) angav tre den huvudsakliga vetenskapligt belagda socialiseringsperioden mellan 2–7 veckors ålder (2,3 %). En femtedel av svaren innefattade emellertid denna period (20,3 %). De svar som ej innehöll åldersintervall placerades i kategorin övrigt (40,6 %). Av respondenterna i övrigt-kategorin svarade majoriteten endast med en siffra (72,2 %) varför dessa svar ej gick att tolka utefter frågan. Av resterande övrigt-svar nämnde en dryg tiondel att kattungarna bör hanteras från födseln men angav ingen övre gräns (14,8 %). Kvarvarande övrigt-svar angav olika åldrar mellan 2–8 veckors ålder från vilken man bör socialisera kattungarna men utan att ange någon övre gräns (13,0 %).

Övervägande antal respondenter började hantera sina kattungar regelbundet direkt från födseln (84,2 %). Ett fåtal angav att de började hantera kattungarna regelbundet från en veckas ålder (4,5 %), två veckors ålder (5,3 %) eller tre veckors ålder (3,8 %). Ingen respondent började hantera sina kattungar senare än tre veckors ålder. Tre respondenter svarade övrigt (2,3 %) och angav egna svar. Av dessa gick två att placera in i kategorin direkt från födseln vilket gav en andel på 85,7 procent av respondenterna som började hantera sina kattungar direkt från födseln. Det resterande övrigt-svaret gick ej att tolka utefter frågan. Hantering definierades i enkäten som när kattungen är i fysisk kontakt med en människa, till exempel blir buren, sitter i knät eller blir klappad. Daglig vägning inkluderades i begreppet för just denna fråga.

Kattungarna blev hos flertalet respondenter vanligtvis hanterade av flera olika personer under socialiseringsperioden (73,7 %). Hos en dryg femtedel av respondenterna blev kattungarna vanligtvis hanterade av samma person (23,3 %). Fyra respondenter angav svarsalternativet övrigt (3,0 %). Av dessa gick ett svar (25,0 %) att placera i svarsalternativet flera olika personer. Resterande tre övrigt-svar gick ej att kategorisera.

Majoriteten av respondenterna svarade också att kattungar bör bli hanterade av flera olika personer under socialiseringsperioden (88,7 %). Ett fåtal respondenter ansåg att kattungar under socialiseringsperioden bör bli hanterade av samma person (3,0 %) eller svarade vet ej (0,8 %). Av tio svarande i kategorin övrigt (7,5 %) hade sex en positiv inställning till att flera personer hanterade kattungarna (60,0 %). Två av tio i denna kategori ansåg att det inte spelade någon roll hur många olika personer som hanterade kattungarna (20 %). Resterande två övrigt-svar gick ej att kategorisera.

Angående hur lång tid per dag respondenterna hanterade sina kattungar erbjöds endast ett öppet svarsalternativ där respondenterna uppmanades skriva ett eget svar. Svaren delades i efterhand in i fyra kategorier som definierades baserat på studier som nämnts i litteraturöversikten (Karsh & Turner 1988; Turner & Bateson 2000). Dessa kategorier var mindre än rekommenderat (<40 minuter/dag), rekommenderat (40–60 minuter/dag), mer än rekommenderat (>60 minuter/dag) och övrigt. Flest respondenter hanterade sina kattungar mindre än rekommenderat (36,1 %) följt av rekommenderat (21,8 %) och mer än rekommenderat (20,3 %). Sammantaget var det dock flest respondenter som hanterade sina kattungar den rekommenderade mängden tid eller mer (42,1 %). Ungefär en femtedel av svaren kategoriserades som övrigt (21,8 %). Av dessa uppgav 37,9 procent tidsintervall som innefattade mer än en av de ovanstående kategorierna. Resterande övrigt-svar gick ej att kategorisera.

När respondenterna i stället frågades hur många minuter per dag en kattunge bör bli hanterad av människor under socialiseringsperioden svarade flest respondenter återigen mindre tid än rekommenderat (30,8 %). Något färre svarade rekommenderad mängd tid (21,1 %) eller mer (24,8 %). Sammantaget svarade flest respondenter att man bör hantera en kattunge rekommenderad mängd tid eller mer (45,9 %). Ett fåtal svarade vet ej (2,3 %). Ungefär en femtedel av respondenternas svar passade ej in i någon av ovanstående kategorier och klassades därför som övrigt (21,1 %). Av de svarande i övrigt-kategorin hade en fjärdedel (25,0 %) angett tidsintervall som innefattade flera kategorier. Resterande övrigt-svar gick ej att kategorisera.

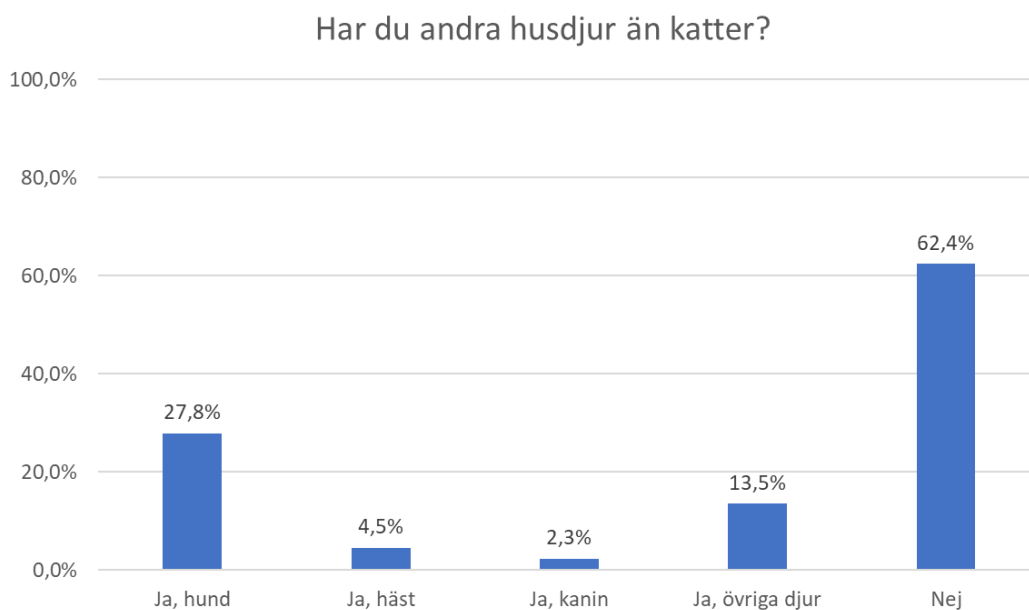
Majoriteten av respondenterna angav att de hanterade alla kattungar i en kull ungefär lika länge (72,9 %). Ett fåtal angav att de inte hanterade alla kattungar lika länge (6,8 %) eller svarade vet ej (3,8 %). En dryg tiondel svarade övrigt (16,5 %) och angav egna svar. Av de svarande i övrigt-kategorin nämnde en knapp tredjedel (27,2 %) på olika sätt att de ”prioriterar de som är lite försiktigare”. Lika många (27,2 %) nämnde att kattungar som kräver flask- eller stödmatning utsätts för mer hantering än sina kullsyskon. Ett av svaren i övrigt-kategorin (4,5 %) gick att placera i kategorin att alla kattungar i en kull inte blev hanterade lika länge. Resterande övrigt-svar gick ej att kategorisera.

Majoriteten av uppfödarna hade inga andra husdjur än katter (61,7 %). En respondent svarade övrigt och angav ett eget svar (0,8 %). Detta svar gick att placera in i den ovan nämnda kategorin. Hos de 50 respondenter som hade andra husdjur (37,6 %) var hund det vanligaste husdjuret (Figur 3).

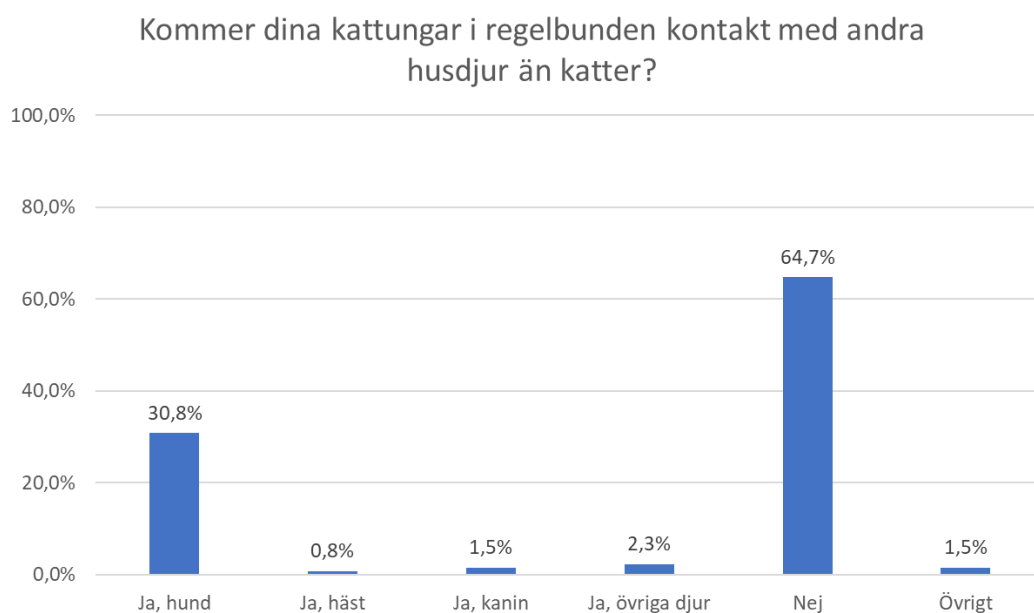
Även på frågan om respondenternas kattungar kom i regelbunden kontakt med andra husdjur än katter svarade majoriteten nej (64,7 %). Resultatet inkluderar två

av fyra övrigt-svar (50 %) som kunde placeras i denna kategori. Resterande två övrigt-svar innehöll information om att respondenterna försökte bjuda hem personer med andra husdjur när tillfälle gavs. Bland de respondenter som angav att kattungarna fick komma i regelbunden kontakt med andra husdjur (33,8 %) var det vanligaste djuret hund (Figur 4). Att komma i kontakt med ett annat husdjur definierades som att kattungarna fick möjlighet att komma i fysisk kontakt med eller se ett annat husdjur på nära håll.

Flertalet respondenter ansåg emellertid att det var bra att kattungar kommer i regelbunden kontakt med andra husdjur än katter under socialiseringsperioden (71,4 %). Ingen respondent ansåg att det var dåligt. Däremot svarade en dryg femtedel vet ej (21,1 %). Ett fåtal respondenter svarade övrigt och angav ett eget svar (7,5 %). Av de tio respondenter som angav övrigt kunde ett svar (10,0 %) kategoriseras som bra. Två respondenter i övrigt-kategorin (20,0 %) nämnde att det ur ett socialt perspektiv var positivt att kattungarna fick komma i kontakt med andra djur, men att det var negativt ur ett smittskyddsperspektiv. Resterande övrigt-svar gick ej att kategorisera.

Figur 3. Fördelning av resultat på frågan om respondenterna hade andra husdjur än katter. Totalvärdet är större än 100 % till följd av att respondenterna hade möjlighet att välja flera svarsalternativ.

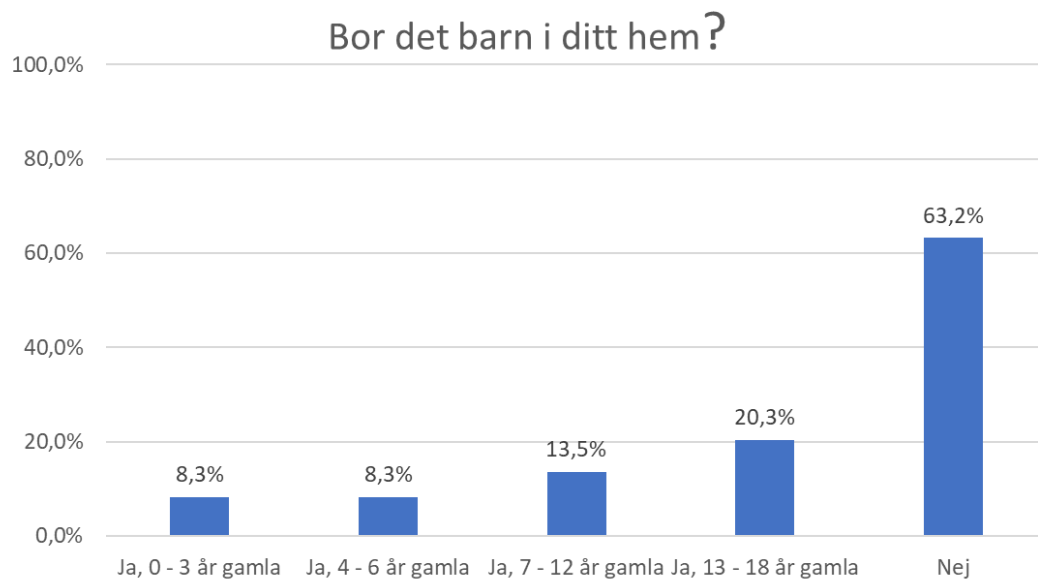

Figur 4. Fördelning av resultat på frågan om respondenternas kattungar kom i regelbunden kontakt med andra husdjur än katter. Totalvärdet är större än 100 % till följd av att respondenterna hade möjlighet att välja flera svarsalternativ.

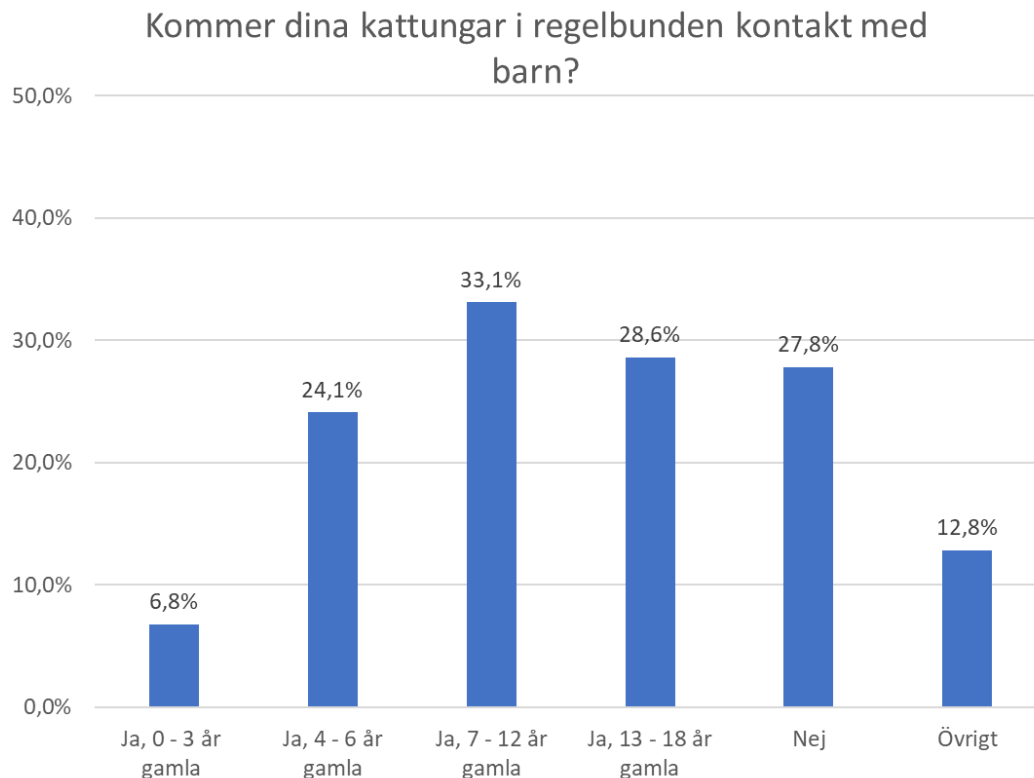
Majoriteten av respondenterna hade inga barn boende hos sig (60,9 %). Sex respondenter svarade övrigt (4,5 %) och skrev egna svar. Tre av dessa hade även angett svaret nej (för denna fråga kunde respondenterna välja fler än ett svarsalternativ). I sina fritextsvar angav dessa tre respondenter att de ej hade barn hemma men att de regelbundet fick besök av barn, varför dessa svar togs bort ur kategorin övrigt men behölls i kategorin nej. Resterande tre respondenter som svarat övrigt hade inte angett några andra svarsalternativ. I sina fritextsvar angav de att de hade barn boende hos sig som var 18 år eller äldre, varför dessa i stället placerades i kategorin nej. Sammantaget gav omfördelningen av övrigt-svar en ny andel på 63,2 procent av respondenterna som inte hade barn boende hos sig. Av de respondenter som hade barn boende hos sig (36,8 %) var det fler som hade äldre barn (7–18 år gamla) jämfört med yngre barn (0–6 år gamla) (Figur 5).

Flertalet respondenter angav dock att deras kattungar kom i regelbunden kontakt med barn (59,4 %). Bland dessa var det vanligare att kattungarna kom i kontakt med äldre barn (7–18 år gamla) jämfört med yngre barn (0–6 år gamla) (Figur 6). En dryg tiondel svarade övrigt (12,8 %) och angav egna svar. Av de svarande i övrigt-kategorin angav en respondent (5,9 %) att kattungarna kom i regelbunden kontakt med barn äldre än 18 år, varför detta svar i stället placerades i kategorin kattungarna kommer ej i regelbunden kontakt med barn. En respondent angav svarsalternativ för både ja och nej varför detta svar placerades i kategorin övrigt. Av respondenterna i kategorin övrigt (12,8 %) nämnde flertalet att de ej hade egna barn men försökte bjuda hem barn från familj, vänner och bekanta för att katt-

ungarna skulle få träffa barn (70,6 %). Resterande övrigt-svar kunde ej kategoriseras.

Figur 5. Fördelning av resultat på frågan om det bodde barn i respondentens hem. Totalvärdet är större än 100 % till följd av att respondenterna hade möjlighet att välja flera svarsalternativ.

Figur 6. Fördelning av resultat på frågan om respondenternas kattungar kom i regelbunden kontakt med barn. Totalvärdet är större än 100 % till följd av att respondenterna hade möjlighet att välja flera svarsalternativ.

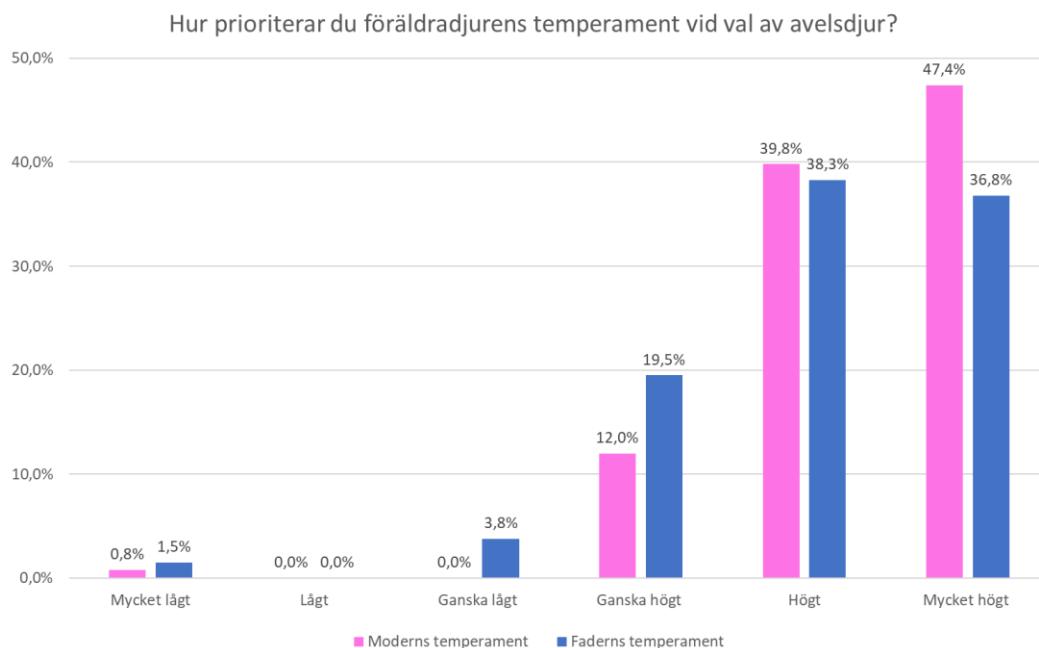
En övervägande majoritet av respondenterna åkte till en veterinärklinik med sina kattungar för vaccinering, ID-märkning och besiktning (94,0 %). Hos ett fåtal respondenter gjorde veterinären hembesök (3,8 %). Av de tre respondenter som svarade övrigt (2,3 %) angav två (66,7 %) att de själva vaccinerade och ID-märkte men åkte till en veterinärklinik för veterinärbesiktning. Ett övrigt-svar (33,3 %) kunde placeras in i den förstnämnda kategorin.

Avvänjning genomfördes hos flertalet respondenter vid den rekommenderade åldern 12–14 veckors ålder (66,2 %) eller senare (12,8 %). En knapp tiondel av respondenterna avvande sina kattungar tidigare än tolv veckors ålder (9,8 %). De svar som inte passade in i någon av ovanstående kategorier klassades som övrigt (11,3 %). Av de svarande i övrigt-kategorin uppgav drygt hälften (60 %) åldersintervall som innefattade flera kategorier. Kategorierna definierades av författaren i efterhand med hänsyn till litteratur som tagits upp i litteraturoversikten (Ahola *et al.* 2017), Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:28) om hållande av hund och katt, saknr L 102 samt SVERAK:s regler (SVERAK 2021).

En klar majoritet av respondenterna ansåg också att en kattunge bör avvänjas tidigast vid den rekommenderade åldern 12–14 veckors ålder (85,0 %). Ett fåtal respondenter svarade <12 veckors ålder (5,3 %) eller >14 veckors ålder (0,8 %). En knapp tiondel (9,0 %) angav svar som ej gick att placera in i någon av ovanstående kategorier och klassades därför som övrigt. Av de svarande i övrigt-kategorin nämnde nästan alla de rekommenderade åldrarna (91,6 %) och några nämnde att det beror på individen (25%).

4.3. Föräldradjur

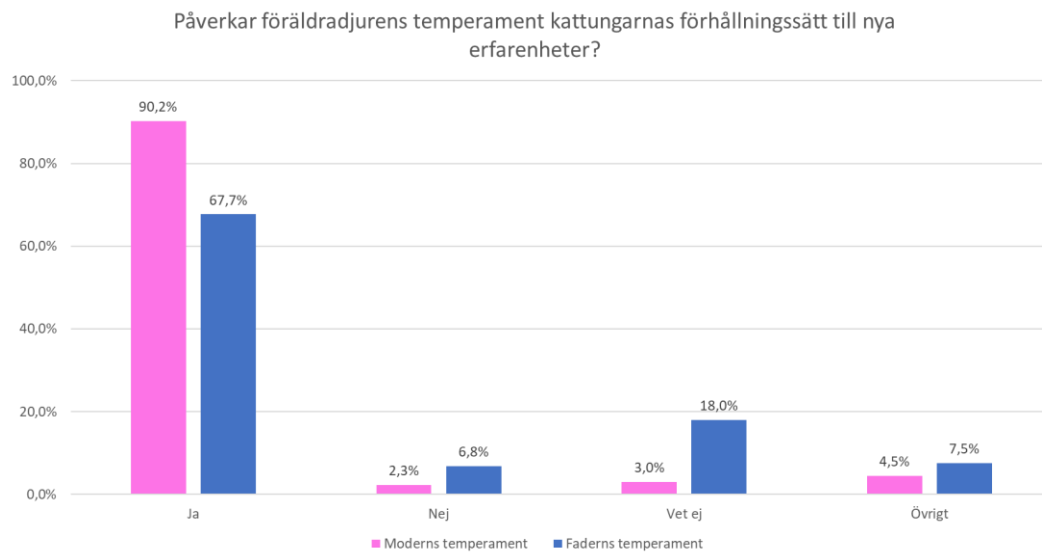
Vid val av avelsdjur prioriterade flertalet respondenter faderns temperament högt (38,3 %) eller mycket högt (36,8 %). Moderns temperament prioriterades huvudsakligen mycket högt (47,4 %) eller högt (39,8 %). Det var fler som prioriterade faderns temperament ganska lågt (3,8 %) eller mycket lågt (1,5 %) jämfört med moderns (0 % respektive 0,8 %) (Figur 7).

Figur 7. Fördelning av resultat på frågorna om hur respondenterna prioriterade föräldradjurens temperament vid val av avelsdjur.

Större delen av respondenterna ansåg att faderns temperament påverkar kattungarnas förhållningssätt till nya erfarenheter (67,7 %). Ett fåtal ansåg att det inte hade någon påverkan (6,8 %). En knapp femtedel svarade vet ej (18,0 %). Gällande huruvida moderns temperament påverkar kattungens förhållningssätt till nya

erfarenheter svarade nästan alla respondenter ja (90,2 %). Ett fåtal ansåg att det inte hade någon påverkan (2,3 %) eller svarade vet ej (3,0 %) (Figur 8).

Figur 8. Fördelning av resultat på frågorna om respondenterna ansåg att föräldradjurens temperament påverkar kattungens förhållningssätt till nya erfarenheter.

4.4. Attityder

”Viktigt” (inklusive ”viktigaste”) var det ord som nämndes flest gånger (50,8%) när respondenterna uppmanades att med egna ord beskriva hur de ser på hantering och socialisering av kattungar. Endast 130 respondenter valde att svara på denna fråga då den ej var obligatorisk.

Respondenterna uppmanades ange i vilken ordning de prioriterade fem aspekter rörande uppfödning av kattungar (Tabell 2.). Hitta bra djurägare prioriterades högst av flest respondenter. Socialisering prioriterades av majoriteten på en andra plats följt av smittskydd och hygien på en tredje plats och färg och teckning som lägst prioritet tillsammans med ekonomi.

Tabell 2. Antal och andel respondenter som angett respektive svarsalternativ. Fetmarkering indikerar den prioritet som flest respondenter angett för varje aspekt.

	5 Lägsta prioritet	4	3	2	1 Högsta prioritet
Hitta bra djurägare	1 (0.8%)	4 (3.0%)	36 (27.1%)	35 (26.3%)	57 (42.9%)
Socialisering	1 (0.8%)	1 (0.8%)	21 (15.8%)	69 (51.9%)	41 (30.8%)
Smittskydd och hygien	4 (3.0%)	11 (8.3%)	62 (46.6%)	24 (18.0%)	32 (24.1%)
Färg och teckning	63 (47.4%)	59 (44.4%)	6 (4.5%)	4 (3.0%)	1 (0.8%)
Ekonomi	64 (48.1%)	58 (43.6%)	8 (6.0%)	1 (0.8%)	2 (1.5%)

Respondenterna tillfrågades även om de generellt sett hade velat prioritera socialisering mer än de hade möjlighet till vid tillfället för enkätundersökningen. Majoriteten svarade nej (52,6 %) följt av ja (42,1 %). Ett fåtal svarade vet ej (5,3 %).

Merparten av respondenterna svarade nej (36,1 %) på frågan om de ansåg att det finns lättillgänglig information om ämnet socialisering av kattungar för svenska uppfödare. Nästintill lika många svarade vet ej (35,3 %), följt av ja (21,8 %) och övrigt (6,8 %). Av de svarande i övrigt-kategorin kunde tre svar (33,3 %) placeras i kategorin vet ej varvid denna kategori i stället blev störst med 37,6 procent. De respondenter som svarade ja uppmanades också specificera var de hittar information om socialisering. Av de respondenter som svarade ja valde 82,8 procent att specificera sina informationskällor. Även tre respondenter som angett övrigt och en respondent som angett nej specificerade sina informationskällor. Av de respondenter som specificerat var de hittar information kring socialisering (n=28) nämnde flest att de fick information genom kontakt med andra uppfödare (42,9 %) och via internet (42,9 %). Nästan lika många nämnde att de fick information genom olika sorters litteratur (39,3 %) följt av olika forum (25,0 %), SVERAK (21,4 %), andra kattklubbar eller rasringar (17,9 %) samt kurser och föreläsningar (17,9 %).

På frågan ”anser du att svenska kattuppfödare har tillräcklig kunskap kring socialisering av kattungar” svarade merparten vet ej (48,1 %) följt av nej (35,3 %) och ja (16,5 %).

5. Diskussion

Syftet med enkätstudien var att kartlägga dels hur socialiseringsperioden ser ut och vilka tidiga erfarenheter kattungar får med sig från svenska raskattuppfödare, dels vilka kunskaper och attityder svenska raskattuppfödare har kring socialisering. Studien visade övervägande positiva resultat – kattungar fick med sig många viktiga tidiga erfarenheter från svenska raskattuppfödare, uppfödarna hade övervägande god kunskap om socialisering samt hade generellt positiva attityder kring ämnet och prioriterade det högt. Vissa aspekter i resultaten lämnar dock utrymme för utveckling och vidare forskning.

Resultaten kan ej antas representera hela målpopulationen men bedöms trots detta kunna ge en första indikation på hur socialiseringsperioden ser ut hos svenska raskattuppfödare inom SVERAK. Enkätens huvudsakliga distribution på sociala medier via SVERAK gav goda chanser att nå ut till målgruppen. Distribution genom sociala medier ger vanligen också ett snöbollsurval (Johnson 2014) och så var troligen fallet även för den aktuella studien. Detta gav en sannolik ökad spridning av enkäten, dock utanför författarens kännedom. Baserat på fördelningen av respondenternas geografiska läge samt vilka raser respondenterna födde upp bedöms enkäten ha fått bra spridning. Värt att notera är dock att distributionen via sociala medier innebar att personer i målpopulationen utan Facebook exkluderades ur urvalet. Marknadsföringen på Sydkattens kattutställning i Malmö den 2–3 oktober 2021 ökade tillgängligheten något för uppfödare utan sociala medier men var mycket begränsad i sin omfattning och exkluderade uppfödare som på grund av geografiskt läge eller Covid-19-begränsningar ej kunde delta på utställningen.

Hur väl resultaten stämmer överens med sanningen är svårt att uttala sig om. Precis som med alla enkäter finns en risk att respondenterna ej svarat sanningsenligt på frågorna. Det är möjligt att respondenterna till exempel beskrivit vad de önskade att de gjorde i stället för vad de faktiskt gör, och därmed ljugit medvetet eller omedvetet. För denna enkät är det svårt att kontrollera sanningshalten i svaren. Exempelvis är det svårt att göra stickprovskontroller för att undersöka hur lång tid per dag respondenterna faktiskt hanterar sina kattungar. Öppna svarsalternativ har i enkäten används i ett antal frågor som en strategi för att få så sanningsenliga svar

som möjligt, eftersom respondenterna i dessa fall ej kunnat ledas av givna svarsalternativ.

En svaghet i enkätens utformning var det relativt stora antalet öppna svarsalternativ. Öppna svarsalternativ anses vara mer krävande för respondenten vilket innebär en risk för partiellt bortfall eller knapphändigt ifyllda svar (Statistiska centralbyrån 2016). Även för enkätskaparen kan det uppstå svårigheter i bedömningen av svaren eftersom dessa ofta varierar mycket i innehåll men måste klassificeras på ett standardiserat sätt för att kunna analyseras kvantitativt (Statistiska centralbyrån 2016). Många av dessa frågor var också troligtvis svåra att svara på, till exempel mängden hantering per kattunge och dag vilket är en aspekt som är svår för en respondent att uppskatta. Öppna svarsalternativ användes trots detta eftersom det, som tidigare nämnt, bedömdes ge mer sanningsenliga svar då respondenterna ej styrdes av givna svarsalternativ. Det användes också som ett sätt att få information bortom fasta svarsalternativ och för att få kvalitativ information som kan användas i vidare studier. Dessutom kan öppna svarsalternativ ibland öka motivationen hos respondenter eftersom de ges en möjlighet att berätta sin egen historia, framförallt gällande områden respondenterna är intresserade av (Statistiska centralbyrån 2016). Ytterligare svaghet i enkäten var att det ej fanns en fråga angående om kattungarna kom i regelbunden kontakt med andra katter än sin mamma och sina kullsskon.

Vid tolkning av resultaten bör även hänsyn tas till eventuella felkällor. För den aktuella studien uppmärksammades en felkälla kopplad till de två frågor i enkäten som berörde avvänjning. Vid samtal med respondenter under Sydkattens kattutställning framkom det att vissa respondenter tolkat frågorna på ett annat sätt än författaren ämnat. Frågorna åsyftade avvänjning som den tidpunkt då kattungen lämnar sin mamma och uppfödaren för att flytta till ett nytt hem. I enkätfrågorna förklarades termen som ”lämnar mamman”. Vissa respondenter svarade i stället utifrån när kattungen lämnar mamman men fortfarande bor hemma hos uppfödaren. Dessa respondenter angav därför en tidigare ålder för avvänjning varför resultaten för dessa frågor var svåra att tolka. Felkällan kunde undvikits genom annorlunda formulering av frågan. De fem personer som pilottestade enkäten förstod frågans åsyftning men var ej representativa för målgruppen. För att upptäcka denna felkälla hade enkäten troligen behövts pilottestats på fler personer, företrädesvis ur den planerade målgruppen.

Förutom felkällorna gällande avvänjning bedöms enkäten inte innehålla några systematiska fel. Detta styrks av att de som avbrutit enkäten har gjort det förhållandevis jämnt fördelat på olika platser i enkäten.

Resultaten visar att större delen av respondenterna hade bedrivit uppfödning i mer än 10 år vilket tyder på att det finns mycket erfarenhet inom gruppen. Många av uppfödarna hade också fött upp fler än 20 kullar totalt vilket ytterligare styrker detta antagande. Att det finns stor erfarenhet inom gruppen kan ses som en god möjlighet för nya uppfödare att få hjälp och råd. Det kan däremot också ses som en faktor som försvårar för nya uppfödare att komma in i gruppens gemenskap.

Flertalet respondenter födde upp en till två kullar per år. Att ha färre kullar samtidigt ger rimligtvis en ökad möjlighet för uppfödaren att ge varje kattunge mer tid för socialisering, vilket är positivt. Att en uppfödare föder upp fler kullar än så per år behöver dock inte automatisk vara negativt. Tiden uppfödaren lägger på varje kattunge kan påverkas av flera faktorer, exempelvis hur mycket uppfödaren arbetar, antal familjemedlemmar i hemmet som är engagerade i katterna, övriga fritidsintressen etcetera. En uppfödare kan också ha katter hos olika fodervärdar och på så vis ta många kullar per år utan att ha mer än en kull åt gången hos sig själv.

Angående vilken miljö respondenterna bodde i var det förhållandevis jämnt fördelat mellan storstad, villakvarter och landsbygd. Det finns tänkbara positiva och negativa aspekter med att bedriva uppfödning i alla dessa miljöer. Ur ett socialiseringsperspektiv är det exempelvis positivt att kattungen vänjer sig vid olika ljud. Därför kan det ur den synvinkeln vara att föredra att uppfödningen ligger i en miljö där kattungarna utsätts för till exempel trafikbuller och flygplansljud. Å andra sidan kan man argumentera att en allt för bullrig miljö möjligtvis kan vara stressande för kattungarna.

Katterna hade i 98,5 procent av fallen tillgång till uppfödarnas hem. Att katterna har tillgång till hemmet kan underlätta socialiseringen rent praktiskt genom att till exempel göra det enklare att hantera kattungarna mycket. Kattungarna får också automatisk uppleva även annat som hör vardagslivet till, exempelvis barn, andra husdjur och dammsugare. Att kattungar socialiserade i hemmiljö ansågs mindre stressade runt människor i Karsh och Turners (1988) studie talar också för att det är positivt att kattungarna får tillgång till uppfödarens hem. I studien av Karsh & Turner (1988) gick det inte att fastställa vad som gav denna positiva effekt men det är tänkbart att det handlar om en kombination av mycket hantering och en möjlighet för kattungarna att själva styra över interaktionerna med omgivningen.

Utifrån resultaten att nästan alla kattungar hade tillgång till respondenternas hem i kombination med att majoriteten av respondenterna hade minst två katter hos sig kan man dra slutsatsen att i princip alla kattungar sannolikt kommer i kontakt med andra katter än sin mamma och sina kullsyskon. För att säkrare kunna dra denna

slutsats bör dock en fråga specifikt angående regelbunden kontakt med andra katter, som tidigare nämnt, funnits med i enkäten.

Angående vilken period i kattungarnas liv respondenterna ansåg att det var viktigast med socialisering var svaren varierande vilket kan indikera en kunskapslucka. Det är emellertid inte konstigt att svaren skiftade. Det finns nämligen inte bara ett rätt svar på frågan om vilken period i livet det är viktigast att socialisera kattungar. Troligen är perioden mellan 2–7 veckors ålder mycket viktig för kattungens sociala utveckling och optimalt bör den därför socialiseras under denna period. Utifrån studien från Lowe & Bradshaw (2002) kan man också anta att det även kan vara meningsfullt att fortsätta med aktiv socialisering fram till 16–17 veckors ålder. Däremot finns det inte tillräckliga belegg i litteraturen för att säkert kunna uttala sig kring effekten av att börja socialiseringen tidigare eller senare än två veckors ålder. Effekterna av att fortsätta socialiseringen längre än 16–17 veckors ålder går inte heller att säkert uttala sig om. Totalt var det endast tre respondenter (2,3 %) som angav den huvudsakliga vetenskapligt belagda socialiseringsperioden mellan 2–7 veckors ålder. Sammantaget innefattade dock en femtedel av svaren denna period (20,3 %), men det är fortfarande en förhållandevis liten andel. Det finns med andra ord möjlighet till bättre kunskap kring denna aspekt bland respondenterna. För att kunna ge tydliga råd till uppfödare behövs dock mer forskning på området, och dessutom bör den kunskap som finns tydligt komma målgruppen till del.

Majoriteten av respondenterna började hantera sina kattungar regelbundet direkt från födseln och ett fåtal började hantera kattungarna regelbundet från en, två eller tre veckors ålder. Daglig vägning ingick i definitionen av hantering för just denna fråga, varför en högre andel respondenter som hanterade sina kattungar direkt från födseln var att vänta. Utifrån litteraturen är det positivt att uppfödarna började hantera kattungarna så tidigt eftersom socialiseringsperioden anses börja redan vid två veckors ålder (Karsh & Turner 1988). Med tanke på detta är det framför allt också positivt att ingen respondent angav att de började hantera kattungarna regelbundet senare än vid tre veckors ålder.

En klar majoritet av respondenterna ansåg att kattungar bör bli hanterade av flera olika personer under socialiseringsperioden (88,7 %) medan endast ett fåtal ansåg de bör bli hanterade av samma person (3,0 %). Jämförelsevis var det färre respondenter som angav att deras kattungar blev hanterade av flera olika personer (73,7 %) och fler som angav att kattungarna hanterades av samma person (23,3 %). Att man ibland inte har möjlighet att utföra socialiseringen på det sätt man skulle vilja är dock förståeligt. Framför allt under Covid-19 pandemin har man exempelvis ej haft samma möjligheter att bjuda hem personer för att träffa kattungarna. Huruvida det är positivt eller negativt att kattungar blir hanterade av flera olika personer kan

diskuteras. Enligt Collard (1967) ger hantering av flera olika personer under socialiseringsperioden kattungar som visar mindre rädsla och stress vid kontakt med främmande människor. Det ger dock även något sämre utvecklat lekbeteende och något färre kärleksfulla beteenden, som till exempel strykningar och spinnande, gentemot familjära personer jämfört med kattungar som endast hanterats av en person (Collard 1967). Huruvida det är bäst att kattungar blir hanterade av flera personer eller av samma person kan således anses variera beroende på vilka egenskaper som önskas. Man kan dock resonera kring att det i dagens samhälle sannolikt är mer gynnsamt med en katt som inte blir stressad och rädd av att träffa främmande personer eftersom majoriteten av dagens sällskapskatter någon gång i sitt liv kommer utsättas för det. Även i händelse av en omplacering är det viktigt att katten är väl socialiserad och inte upplever rädsla och stress vid kontakt med främmande personer för att omplaceringen ska bli lyckad.

För frågorna gällande hur lång tid respondenterna hanterade sina kattungar respektive hur lång tid respondenterna ansåg att kattungar bör bli hanterade under socialiseringsperioden var svarsfördelningen liknande. Mindre än rekommenderat (<30 minuter) var för båda frågorna den kategori som fick enskilt flest svar. Sammantaget svarade dock flest respondenter rekommenderad tid (40–60 minuter) eller mer (>60 minuter) på båda frågorna. Svaren var dessutom relativt jämnt fördelade mellan de olika kategorierna för respektive fråga. Den lika svarsfördelningen frågorna emellan tyder på att flertalet respondenter utför denna aspekt av socialiseringen i enlighet med sina kunskaper. Den jämna spridningen av svar inom respektive fråga kan dock tolkas som att kunskapen bland uppfödarna är bristande gällande hur lång tid kattungar bör hanteras under socialiseringsperioden. Som nämndes i litteraturöversikten finns det i litteraturen inget enhetligt svar på hur många minuter per dag en kattunge bör bli hanterad för att bli väl socialiserad gentemot människor. Baserat på tillgänglig litteratur är det rimligt att utgå ifrån att en kattunge bör bli hanterad av människor 40–60 minuter per dag för att bli väl socialiserad (Karsh & Turner 1988; Turner & Bateson 2000). Litteraturen är emellertid baserad på experimentella studier och är därför svår att applicera till en uppfödning- eller hemmiljö. Huruvida mer hantering än så gör någon skillnad går inte heller att med säkerhet uttala sig om. Att hantera en kattunge mindre än 40 minuter per dag kan rimligen utifrån litteraturen klassas som för lite. Eftersom ungefär en tredjedel av respondenterna svarade mindre än rekommenderat på båda frågorna gällande mängden hantering kan man resonera att det här finns utrymme både för bättre kunskap samt förbättring av socialiseringsprocessen bland respondenterna.

Flertalet respondenter hanterade alla kattungar i en kull ungefär lika länge. Bland de egna svar som vissa respondenter angav för frågan finns det en intressant aspekt

att uppmärksamma. Det var nämligen förhållandevis många som angav att de prioriterade hantering av de försiktigare kattungarna varför dessa blev hanterade mer. Intuitivt skulle det snarare vara de modiga och nyfikna kattungarna som blev hanterade mer. Det hade varit intressant att undersöka detta närmre genom till exempel djupintervjuer av de respondenter som svarat att alla deras kattungar inte bli hanterade lika mycket. Kanske är det så att även dessa respondenter hanterar de försiktigare kattungarna mer?

Gällande kontakt med andra husdjur är det, som tidigare nämnt, ur ett socialiseringsperspektiv positivt att kattungarna kommer i kontakt med andra husdjur under socialiseringsperioden, både katter (Crowell-Davis 2007; Ramos 2019) och andra arter (Fox 1969). Hos i princip alla respondenter fanns det andra katter. Däremot var det endast 37,6 procent av respondenterna som hade andra husdjur än katter. Det var dessutom ännu färre, 33,8 procent, som angav att deras kattungar fick komma i regelbunden kontakt med andra djur än katter. Detta trots att hela 72,7 procent av respondenterna i en annan fråga angav att det var bra att kattungarna träffade andra husdjur än katter under socialiseringsperioden, och ingen angav att det var dåligt. Relativt många svarade dock "Vet ej" angående huruvida det var bra eller dåligt att kattungar under socialiseringsperioden kommer i kontakt med andra husdjur än katter. Detta kan tolkas dels som att det finns bristande kunskap kring ämnet, dels som att dessa respondenter inte kunnat välja mellan alternativen bra och dåligt. Detta illustreras till viss del i två fritextsvar där respondenterna angett att kontakt med andra husdjur är positivt ur ett socialt perspektiv men negativt avseende smittskydd.

Att det för uppfödare uppstår ett antagonistiskt förhållande mellan socialisering av kattungar och smittskyddsaspekter, både mellan katter och med andra husdjur, är troligtvis vanligt (Heath 2010). För att bemöta detta hävdar Heath (2010) att en dåligt socialiserad kattunge, trots ett förmodat bättre smittskydd, riskerar ett sämre hälsotillstånd än en bra socialiserad kattunge. Detta på grund av att en dåligt socialiserad kattunge kommer utsättas för mer stress, vilket gör individen mer mottaglig för infektioner samt predisponerar för olika typer av sjukdomar som exempelvis urinvägsproblem. Heath hävdar även att en dåligt socialiserad katt riskerar att hamna i fler aggressiva situationer och kommer därigenom löpa en ökad risk för sjukdomsöverföring (Heath 2010).

Hur svenska raskattuppfödare tänker i frågan är svårt att säga utifrån enkätresultaten. Vidare undersökningar i form av till exempel djupintervjuer hade kunnat vara givande. En liten fingervisning kan vi dock få av enkätfråga 3.1 (Bilaga 1). I denna fråga ombads respondenterna rangordna olika aspekter rörande

kattungarna utifrån prioritering. Utifrån denna fråga prioriterar uppfödarna generellt socialisering högre än smittskydd och hygien.

Gällande barn i hemmet var det, precis som med andra husdjur, fler respondenter som inte hade barn hemma än som hade det. Däremot var det fler respondenter som angav att deras kattungar kom i regelbunden kontakt med barn än som inte gjorde det. Som det även gick att tyda utifrån många av övrigt-svaren var det alltså många respondenter som såg till att kattungarna fick träffa barn fastän de själva inte hade barn hemma. Det är tänkbart att det för uppfödarna är lättare att se till att kattungarna får träffa barn jämfört med att träffa andra husdjur än katter. I tillägg visade resultaten att det var vanligare att kattungarna kom i regelbunden kontakt med något äldre barn. Endast 6,8 procent av respondenterna angav att deras kattungar kom i regelbunden kontakt med barn i åldern 0–3 år. Det är en mycket liten andel i jämförelse med övriga ålderskategorier. Eftersom det finns så lite forskning på området är det svårt att uttala sig om vad det innebär för katterna med avseende på socialisering. Då det är ganska stor skillnad på ett barns kognitiva utveckling vid 0–3 års ålder jämfört med 4–6 års ålder och uppåt är det dock troligt att det finns en poäng med att tidigt vänja katterna vid barn i alla olika åldrar. Sannolikt är det även många människor som skaffar katt innan de skaffar barn, vilket innebär att katten kommer komma i kontakt med barn som utvecklas från nyfödd till vuxen.

Nästintill alla respondenter åkte till veterinärklinik för vaccination, ID-märkning och besiktning. Endast ett fåtal, 4,5 procent, fick hembesök av veterinären. Det är viktigt att vänja kattungarna vid att åka bil och bli undersökt av en veterinär eftersom detta är något alla katter vid något tillfälle kommer utsättas för. Att katten är van vid dessa situationer är viktigt ur flera olika perspektiv. För kattens del är det en fråga om välfärd. Det är vanligt att bilåkning och veterinärbesök innebär stor stress för en katt (Pratsch *et al.* 2018), och som tidigare nämnts är stress negativt ur välfärdssynpunkt (Levine 2008; Stella *et al.* 2013). Det finns också många djurägare som drar sig för att åka till veterinären med sin katt på grund av den stress det innebär för både djur och ägare (Pratsch *et al.* 2018). Att låta sjuka djur gå obehandlade är ett brott mot djurskyddslagen (2018:1192). Ur ett veterinärmedicinskt perspektiv kan stressen också påverka fysiologiska parametrar som gör eventuella sjukdomstecken svårare att tolka. Om katten dessutom är så stressad att det inte går att undersöka den ordentligt eller till exempel ta blodprov är det svårt för veterinären att ställa diagnos och behandla det sjuka djuret.

Majoriteten av uppfödarna avvände sina kattungar vid den rekommenderade åldern 12–14 veckors ålder (66,2 %) eller senare (12,8 %). Dock angav nästan en tiondel att de avvänjer sina kattungar tidigare än vid tolv veckors ålder (9,8). Jämförelsevis

ansåg en klar majoritet att en kattunge bör avvänjas tidigast vid 12–14 veckors ålder (85,0 %) eller senare (0,8 %) medan endast ett fåtal respondenter svarade åldrar tidigare än tolv veckors ålder (5,3 %). Som tidigare nämndes fanns det en felkälla kring respondenternas tolkning av dessa frågor varför resultaten inte går att dra några slutsatser från. Troligen, och förhoppningsvis, avvänjer inga svenska raskatt-uppfödare sina kattungar tidigare än vid tolv veckors ålder eftersom detta inte är tillåtet enligt djurskyddsbestämmelser (3 kap. 9 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd [SJVFS 2019:28] om hållande av hund och katt, saknr L 102).

En intressant aspekt gällande dessa resultat är att färre respondenter ansåg att man bör avvänja sina kattungar senare än 14 veckors ålder jämfört med andelen respondenter som faktiskt avvände sina egna kattungar senare än 14 veckors ålder. Detta talar för att man uppmärksammar kattungarnas behov och anpassar sig därefter även om det innebär en minskad ekonomisk vinst. Detta stämmer också överens med resultaten från fråga 3.1 (Bilaga 1) där ekonomi var en av de aspekter som prioriterades lägst. Vidare kan man också resonera kring huruvida avvänjning senare än 14 veckors ålder möjligen kan leda till sämre chanser för kattungen att socialiseras till sin nya familj och sina nya omgivningar efter flytt från uppfödaren. Utifrån förmodan att en kattunges sociala utveckling stabiliseras vid 4 månaders ålder (ca 16–17 veckor) (Lowe & Bradshaw 2002) är detta en potentiell risk att ha i åtanke när man väljer att avvänja sina kattungar sent. Vidare studier genom exempelvis djupintervjuer hade varit intressant för att undersöka närmare vad respondenternas beslut kring avvänjning grundar sig i.

Angående huruvida föräldradjurens temperament påverkar kattungarnas förhållningssätt till nya erfarenheter överensstämde respondenternas svar relativt bra med publicerad forskning inom området. Fler respondenter svarade dock att moderns temperament hade större påverkan på kattungarnas förhållningssätt till nya erfarenheter jämfört med faderns. Det var också fler som svarade ”Vet ej” och ”Nej” gällande faderns betydelse. Liknande tendenser sågs när respondenterna ombads prioritera föräldradjurens temperament vid valet av avelsdjur. Både moderns och faderns temperament prioriterades högt men moderns temperament prioriterades generellt sett högre än faderns. Det var också fler som prioriterade faderns temperament lågt jämfört med moderns. Som tagits upp i litteraturöversikten är båda föräldradjurens temperament viktigt för kattungarnas förhållningssätt till olika situationer (McCune 1995; Crowell-Davis 2007). Att mamman har en stor påverkan på kattungarnas sociala förmågor är mer självklart eftersom hon vanligen är med och uppfostrar kattungarna under socialiseringsperioden. Men trots att pappan ofta inte är närvarande under kattungarnas uppväxt är det visat att kattungarna ärver hans djärvhet, eller brist därav (McCune 1995). Baserat på enkätresultaten verkar

det alltså finnas en kunskapslucka hos respondenterna angående framför allt faderns betydelse för kattungarnas sociala förmågor.

Respondenternas attityder kring ämnet socialisering tolkas utifrån svarsresultaten som mycket positiva. Många respondenter såg på socialisering som något viktigt. Det visas bland annat genom att en majoritet prioriterade socialisering på en andra plats efter att hitta bra djurägare till kattungarna. Detta i förhållande till ytterligare tre viktiga aspekter rörande kattuppfödning nämligen smittskydd och hygien, ekonomi samt färg och teckning. Att socialisering prioriteras så högt är väldigt positivt, dels för katternas skull, dels för att uppfödarna sannolikt är mer motiverade att utvecklas inom området om de tycker det är viktigt. Att 42,1 procent av uppfödarna angav att de generellt sett hade velat prioritera socialisering mer än de har möjlighet till idag visar också att det finns ett stort intresse bland kattuppfödarna att utvecklas inom området.

I tillägg svarade flertalet respondenter ”Vet ej” och ”Nej” på frågan om de ansåg att det fanns lättillgänglig information för uppförare om socialisering. Att hitta information måste med andra ord bli lättare för att uppfödarna ska kunna hålla sig uppdaterade inom ämnet. De som ansåg att det fanns lättillgänglig information fick denna huvudsakligen från andra uppfödare och internet. Mer information via officiella källor som exempelvis SVERAK eller kattklubbar hade kunnat vara gynnsamt.

Drygt 80 procent av respondenterna svarade också ”Vet ej” eller ”Nej” på frågan om de ansåg att svenska raskattuppfödare har tillräcklig kunskap om socialisering. Det verkar alltså som att intresse och engagemang finns men att man som grupp anser sig ha för dålig kunskap om ämnet. Det är inte bra att uppfödarna själva anser att de som grupp har för dålig kunskap om ämnet men det är positivt med självinsikt då det ger bra förutsättningar för utveckling och förbättring.

Den aktuella studiens fokus på socialisering av kattungar i just Sverige är viktigt framför allt eftersom det sedan tidigare helt saknas studier som undersöker socialisering av kattungar under svenska förhållanden. Studier på området som utförts utomlands går möjligen att till viss del extrapolera till svenska förhållanden men långt ifrån helt och hållet. Dels finns djurskyddsbestämmelser unika för Sverige som uppfödare i landet måste förhålla sig till, dels har de svenska kattföreningarna och rasklubbar egna regler och riktlinjer som kan skilja sig från andra länders motsvarigheter. För att till slut kunna förbättra socialiseringsprocessen i just Sverige krävs det alltså studier som undersöker nuvarande svenska förhållanden.

5.1. Slutsatser

Resultaten ger en god första inblick i hur socialiseringsperioden ser ut hos svenska raskattuppfödare inom SVERAK. Kattungarna uppfödda av uppfödare som ingick i urvalet för denna studie fick över lag med sig många goda erfarenheter från tidigt i livet. Flertalet respondenter födde endast upp 1–2 kullar per år vilket skapar goda möjligheter för socialisering av varje kattunge. En övervägande majoritet började hantera sina kattungar direkt från födseln, de hanterades av flera olika personer och generellt sett blev alla kattungar i en kull hanterade lika länge. Majoriteten av kattungarna hade även tillgång till respondenternas hem, fick regelbundet träffa barn, fick troligtvis regelbundet träffa andra katter än sin mamma och kullsyskon samt åkte till veterinärklinik för vaccination, ID-märkning och besiktning.

Möjlighet för förbättring finns dock inom vissa områden. Huvudsakligen gällande regelbunden kontakt med andra husdjur än katter men viss förbättringspotential finns även kring mängden hantering. Angående mängden hantering är litteraturen svårtolkad och i vissa fall oenig varför det är förståeligt att även respondenternas svar varierade mycket. Mer forskning bör bedrivas kring ämnet för att säkrare kunna uttala sig om rekommendationer.

Gruppens kunskaper kring socialisering stämmer också huvudsakligen bra överens med vad som skrivs i tillgänglig litteratur. Majoriteten ansåg att kattungarna bör hanteras av flera olika personer under socialiseringsperioden och bör avvänjas tidigast vid 12–14 veckors ålder. En klar majoritet ansåg också, i enighet med litteraturen, att det var bra att kattungarna kom i kontakt med andra husdjur än katter. Här stämmer dock respondenternas goda kunskap inte överens med deras utförande, troligen på grund av praktiska omständigheter.

Något bristande kunskap uppmärksammades på ett par områden. Omständigheterna kring hur lång tid en kattunge bör hanteras per dag under socialiseringsperioden är de samma som tidigare diskuterats – det finns utrymme för förbättring gällande både kunskapsnivå och utföranden hos respondenterna men mer forskning krävs på området för att kunna ge tydliga rekommendationer. Huvudsakligen uppmärksammades en kunskapslucka gällande under vilken period i kattungens liv det är viktigast med socialisering. Även här krävs mer forskning för att kunna ge tydliga rekommendationer men att perioden mellan 2–7 veckors ålder är viktig är en rimlig utgångspunkt utifrån tillgänglig forskning. Ytterligare en kunskapslucka uppmärksammades angående att faderns djärvhet nedärvs till kattungarna och påverkar deras förhållningssätt till nya erfarenheter.

Gällande respondenternas attityder kring socialisering visar resultaten generellt positiva svar. Över lag prioriterades socialisering högt i förhållande till andra

aspekter rörande kattuppfödning och i fritextsvar angav flertalet att man tyckte socialisering var viktigt. Dock var det förhållandevis många som allmänt skulle vilja prioritera socialisering av sina kattungar mer, som ansåg att det inte finns lättillgänglig information för uppfödare om ämnet och som ansåg att svenska raskattuppfödare ej har tillräcklig kunskap kring ämnet socialisering.

Generellt är resultaten alltså mycket positiva men med viss potential till utveckling inom vissa områden. Ytterligare forskning genom exempelvis djupintervjuer hade kunnat ge en bättre inblick i specifika frågor. Vidare behövs även studier kring bland annat oönskade beteenden för att längre fram tydligare kunna fastställa hur tidiga erfarenheter påverkar stress, rädslor och oönskade beteenden hos domesticerade katter. För att ge en så representativ bild av verkligheten som möjligt bör även icke SVERAK-an slutna uppfödare inkluderas i vidare forskning. Förhoppningen är att den aktuella studien ska kunna bidra med kunskap om socialisering och vara en grund för vidare forskning rörande socialisering av katter i Sverige. Oavsett kan det i dagsläget konstateras att majoriteten av svenska raskattuppfödare inom SVERAK ger kattungar runt om i landet en bra start på livet.

Referenser

- Ahola, M.K., Vapalahti, K. & Lohi, H. (2017). Early weaning increases aggression and stereotypic behaviour in cats. *Scientific Reports*, 7 (1). <https://doi.org/10.1038/s41598-017-11173-5>
- Amat, M., de la Torre, J.L.R., Fatjó, J., Mariotti, V.M., Van Wijk, S. & Manteca, X. (2009). Potential risk factors associated with feline behaviour problems. *Applied Animal Behaviour Science*, 121 (2), 134–139. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2009.09.012>
- Bradshaw, J., Casey, R.A. & Brown, S.L. (2012). *The Behaviour of the Domestic Cat*. 2nd edition. Wallingford, Oxfordshire, UK ; Boston, MA: CABI.
- Brown, W.P. & Stephan, V.L. (2021). The influence of degree of socialization and age on length of stay of shelter cats. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 24 (3), 238–245. <https://doi.org/10.1080/10888705.2020.1733574>
- Casey, R.A. & Bradshaw, J.W.S. (2008). The effects of additional socialisation for kittens in a rescue centre on their behaviour and suitability as a pet. *Applied Animal Behaviour Science*, 114 (1), 196–205. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2008.01.003>
- Collard, R.R. (1967). Fear of strangers and play behavior in kittens with varied social experience. *Child Development*, 38 (3), 877–891. <https://doi.org/10.2307/1127265>
- Crowell-Davis, S.L. (2007). Cat behaviour: social organization, communication and development. I: Rochlitz, I. (red.) *The Welfare of Cats*. Dordrecht: Springer Netherlands, 1–22. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-3227-1_1
- Crowell-Davis, S.L., Curtis, T.M. & Knowles, R.J. (2004). Social organization in the cat: a modern understanding. *Journal of Feline Medicine & Surgery*, 6 (1), 19–28. <https://doi.org/10.1016/j.jfms.2003.09.013>
- Feuerstein, N. & Terkel, J. (2008). Interrelationships of dogs (*Canis familiaris*) and cats (*Felis catus* L.) living under the same roof. *Applied Animal Behaviour Science*, 113 (1), 150–165. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2007.10.010>
- Fox, M.W. (1969). Behavioral effects of rearing dogs with cats during the ”critical period of socialization”. *Behaviour*, 35 (3/4), 273–280
- Hart, L.A., Hart, B.L., Thigpen, A.P., Willits, N.H., Lyons, L.A. & Hundenski, S. (2018). Compatibility of cats with children in the family. *Frontiers in Veterinary Science*, 5, 278. <https://doi.org/10.3389/fvets.2018.00278>

- Heath, S.E. (2007). Behaviour problems and welfare. I: Rochlitz, I. (red.) *The Welfare of Cats*. Dordrecht: Springer Netherlands, 91–118. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-3227-1_4
- Johnson, T.P. (2014). Snowball sampling: Introduction. *Wiley StatsRef: Statistics Reference Online*. John Wiley & Sons, Ltd.
<https://doi.org/10.1002/9781118445112.stat05720>
- Jongman, E.C. (2007). Adaptation of domestic cats to confinement. *Journal of Veterinary Behavior*, 2 (6), 193–196. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2007.09.003>
- Karsh, E.B. & Turner, D.C. (1988). The human-cat relationship. I: Turner, D.C. & Bateson, P.P.G. (red.) *The Domestic Cat: the Biology of its Behaviour*. Cambridge: Cambridge University Press, 159–177
- Levine, E.D. (2008). Feline fear and anxiety. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 38 (5), 1065–1079. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2008.04.010>
- Lowe, S.E. & Bradshaw, J.W.S. (2002). Responses of pet cats to being held by an unfamiliar person, from weaning to three years of age. *Anthrozoös*, 15 (1), 69–79. <https://doi.org/10.2752/089279302786992702>
- Lust, A. (2021). *Omplacering av katt i Sverige*. (Grundnivå, G2E). Sveriges lantbruksuniversitet. Etologi- och djurskydd - kandidatprogram.
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-s-17091> [2021-09-23]
- McCune, S. (1995). The impact of paternity and early socialisation on the development of cats' behaviour to people and novel objects. *Applied Animal Behaviour Science*, 45 (1), 109–124. [https://doi.org/10.1016/0168-1591\(95\)00603-P](https://doi.org/10.1016/0168-1591(95)00603-P)
- Nationalencyklopedin (2021a). *Kritisk period - uppslagsverk. NE.se*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/kritisk-period> [2021-09-08]
- Nationalencyklopedin (2021b). *Sensitiv period - Uppslagsverk. NE.se*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sensitiv-period> [2021-09-08]
- Novus (2017). *Hundar, katter och andra sällskapsdjur – beskrivning av metod och genomförande*. Novus. Tillgänglig via Mynewsdesk.
https://www.mynewsdesk.com/se/svenska_kennelklubben/documents/hundar-katter-och-andra-saellskapsdjur-metodbeskrivning-fraan-novus-72590 [2021-10-20]
- O'Hanley, K.A., Pearl, D.L. & Niel, L. (2021). Risk factors for aggression in adult cats that were fostered through a shelter program as kittens. *Applied Animal Behaviour Science*, 236, 105251. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2021.105251>
- Pratsch, L., Mohr, N., Palme, R., Rost, J., Troxler, J. & Arhant, C. (2018). Carrier training cats reduces stress on transport to a veterinary practice. *Applied Animal Behaviour Science*, 206, 64–74. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2018.05.025>
- Ramos, D. (2019). Common feline problem behaviors: Aggression in multi-cat households. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 21 (3), 221–233. <https://doi.org/10.1177/1098612X19831204>

- Sandøe, P., Nørspang, A., Forkman, B., Bjørnvad, C., Kondrup, S. & Lund, T. (2017). The burden of domestication: a representative study of welfare in privately owned cats in Denmark. *Animal Welfare*, 26 (1), 1–10. <https://doi.org/10.7120/09627286.26.1.001>
- Seksel, K. (2012). Chapter 13 - Behavior problems. I: Little, S.E. (red.) *The Cat*. Saint Louis: W.B. Saunders, 211–225. <https://doi.org/10.1016/B978-1-4377-0660-4.00013-2>
- Serpell, J.A. (2013). Domestication and history of the cat. I: Turner, D.C. & Bateson, P. (red.) *The Domestic Cat*. 3. uppl. Cambridge: Cambridge University Press, 83–100. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139177177.011>
- SFS 2018:1192. *Djurskyddslagen*. Stockholm: Näringsdepartementet
- SJVFS 2019:28. *Hållande av hund och katt*. Jönköping: Statens jordbruksverk
- Slater, M., Garrison, L., Miller, K., Weiss, E., Makolinski, K., Drain, N. & Mirontshuk, A. (2013). Practical physical and behavioral measures to assess the socialization spectrum of cats in a shelter-like setting during a three day period. *Animals*, 3 (4), 1162–1193. <https://doi.org/10.3390/ani3041162>
- Statistiska centralbyrån (2012). *Hundar, katter och andra sällskapsdjur*. <https://www.skk.se/globalassets/dokument/om-skk/scb-undersokning-hundar-katter-och-andra-sallskapsdjur-2012.pdf> [2021-10-07]
- Statistiska centralbyrån (2016). *Frågor och svar - om frågekonstruktion i enkät- och intervjuundersökningar*. Örebro: SCB-Tryck.
- Stella, J., Croney, C. & Buffington, T. (2013). Effects of stressors on the behavior and physiology of domestic cats. *Applied Animal Behaviour Science*, 143 (2), 157–163. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2012.10.014>
- SVERAK (2021). *Uppfödning*. <https://www.sverak.se/avel-och-uppfodning/> [2021-09-08]
- Turner, D.C. & Bateson, P.P.G. (2000). *The Domestic Cat: The Biology of its Behaviour*. Cambridge University Press.
- West, M. (1974). Social play in the domestic cat. *American Zoologist*, 14 (1), 427–436. <https://doi.org/10.1093/icb/14.1.427>

Tack

Jag vill rikta ett stort tack till alla uppfödare som bidragit till enkäten. Även stort tack till Cecilia Alsmark och SVERAK för bland annat idéer, pilottestning och distribution på sociala medier. Tack även till Sydkattens kattförening för det fina bemötandet och hjälp med distribution på kattutställningen i Malmö.

Självklart vill jag även skänka ett jättestort tack till mina handledare Maria Andersson och Elin Hirsch för all hjälp och stöttning genom hela processen. Även stort tack till examinator Anna Lundberg.

Sist men inte minst tack till Rasmus för din roll som evigt bollplank och för all korrekturläsning.

Populärvetenskaplig sammanfattning

Stress, rädslor och oönskade beteenden blir allt vanligare hos våra sällskapskatter och på grund av detta är det många katter som avlivas, omplaceras eller hamnar på katthem. Stress och rädsla, och därigenom många oönskade beteenden, kan dock förebyggas genom att i tidig ålder vänja katterna vid sådant som de kommer utsättas för senare i livet. För de flesta djurarter, inklusive människor, finns nämligen en period efter födseln under vilken man är extra mottaglig för inläring av vissa färdigheter. Hos bland annat katter kallas ofta denna tid för socialiseringsperiod eftersom djuret under denna period är extra mottagligt för sociala lärdomar. Tamkattens socialiseringsperiod infaller mellan 2–7 veckors ålder. Under denna period skapar kattungen anknytningar snabbt och lätt. Därför är det viktigt att kattungen under denna period får positiva erfarenheter av bland annat människor. Det finns många saker som påverkar hur kattungen kommer hantera olika situationer senare i livet, till exempel mängd hantering, hantering av en eller flera personer, föräldradjurens egenskaper, kontakt med barn och kontakt med andra husdjur än katter. Kunskap kring vikten av kattens tidiga erfarenheter har funnits sedan slutet av 1900-talet. Trots detta finns det relativt få studier som fördjupar sig i ämnet och bygger vidare på kunskapsbasen. Eftersom det sker en ständig förändring i sällskapskattens miljö och levnadssätt är det viktigt med aktuell forskning. I dagsläget saknas det även studier inom området som belyser hur socialisering av kattungar går till i Sverige.

En enkätstudie genomfördes med syftet att ge en första bild av hur socialiseringsperioden ser ut och vilka tidiga erfarenheter kattungar får hos svenska raskattuppfödare. Målet var också att undersöka vad uppfödarna har för kunskaper och attityder gällande socialisering. Målgruppen för undersökningen begränsades till medlemmar i SVERAK (Sveriges Kattklubbars Riksförbund) som bedriver uppfödning av raskatter i Sverige. Enkäten skapades i form av en webbenkät och skickades ut till målgruppen genom delning på sociala medier med hjälp av SVERAK.

Resultaten var positiva och gav en god första inblick i hur socialiseringsperioden ser ut hos svenska raskattuppfödare. Kattungarna fick över lag med sig många goda erfarenheter från uppfödarna. Till exempel hantering av flera olika personer, tillgång till uppfödarnas hem, regelbunden kontakt med barn samt besök hos veterinär

för vaccination, ID-märkning och besiktning. Däremot visade studien även att det fanns viss förbättringspotential gällande mängden hantering och regelbunden kontakt med andra husdjur än katter. Uppfödarnas kunskaper kring socialisering stämde huvudsakligen bra överens med den information som finns i tidigare studier. Till exempel var det många uppfödare som ansåg att kattungar bör bli hanterade av flera personer och att de är bra med regelbunden kontakt med andra husdjur. Något bristande kunskap uppmärksammades däremot gällande mängden hantering, perioden i kattungens liv då det är viktigast med socialisering samt faderns genetiska påverkan på kattungarnas djärvhet. Sist men inte minst var uppfödarnas attityder gällande socialisering övervägande mycket positiva. Många uppfödare såg på socialisering som något viktigt som prioriterades högt. En förhållandevis stor andel angav dock att de generellt sett skulle vilja prioritera socialisering mer, ansåg att det ej finns lättillgänglig information för uppfödare om socialisering och tyckte att svenska raskattuppfödare ej har tillräcklig kunskap kring ämnet.

Förhoppningen är att den aktuella studien ska kunna bidra med kunskap om socialisering och vara en grund för vidare forskning rörande socialisering av katter i Sverige. Oavsett kan det i dagsläget konstateras att majoriteten av svenska raskattuppfödare inom SVERAK ger kattungar runt om i landet en bra start på livet.

Bilaga 1

Enkäten

Kattungens första tid

Följande enkät riktar sig till dig som är medlem i SVERAK och bedriver uppfödning av raskatter i Sverige. Enkäten innehåller frågor kring kattungens första tid, tidiga erfarenheter samt din uppfödning. Den tar cirka 10–20 minuter att svara på. Alla svar behandlas anonymt.

Du kan ångra ditt deltagande genom att stänga ner enkäten när som helst fram tills dess att du skickat in den.

Enkäten är en del av ett examensarbete inom veterinärprogrammet på Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. Examensarbetet är det första steget i ett planerat 4 år långt forskningsprojekt vid SLU i samarbete med SVERAK och Köpenhamns Universitet. Syftet med forskningsprojektet är att undersöka hur tidiga erfarenheter i kattens liv påverkar rädslor, stress och oönskade beteenden. Enkätstudien syftar till att få en första inblick i uppfödning av katter i Sverige. Det långsiktiga målet med projektet är att få en ökad kunskap och förståelse för ämnet och på så vis öka välfärden för våra domesticerade katter.

Ansvarig student: Helena Sunning, hesg0002@stud.slu.se

Ansvarig forskare: Docent Maria Andersson, maria.andersson@slu.se

Ansvarig forskare: PhD Elin Hirsch, elin.hirsch@slu.se

1. Grundläggande information

Följande frågor berör grundläggande information om din uppfödning. För varje fråga kan endast ett svarsalternativ väljas om inget annat anges. Vissa frågor har svarsalternativet övrigt med en textruta efter. Där har du möjlighet att skriva ett eget svar.

1.1 I vilket län finns din uppfödning?

Blekinge län

Dalarnas län

Gävleborgs län
Gotland
Hallands län
Jämtlands län
Jönköpings län
Kalmar län
Kronobergs län
Norrbottens län
Skåne län
Stockholms län
Södermanlands län
Uppsala län
Värmlands län
Västerbottens län
Västernorrlands län
Västmanlands län
Västra Götalands län
Örebro län
Östergötlands län

1.2 Hur länge har du bedrivit uppfödning av raskatter?

Mindre än 1 år
1-3 år
4-6 år
7-10 år
Mer än 10 år
Vet ej
Övrigt _____

1.3 Ungefär hur många kullar har du hittills fött upp totalt?

1 - 3 st
4 - 6 st
7 - 10 st
11 - 15 st
16 - 20 st
Fler än 20 st
Vet ej
Övrigt _____

1.4 Hur många katter har du hos dig just nu?

(Ej inräknat katter hos fodervärdar eller kattungar som ska säljas.)

0

1 st

2 - 3 st

4 - 6 st

7 - 9 st

10 st eller fler

Övrigt _____

1.5 Vilken katttras föder du huvudsakligen upp just nu?

Om du föder upp två raser i lika stor omfattning väljer du en av raserna.

Besvara resterande frågor i enkäten utifrån din uppfödning av denna ras.

Abessinier – ABY

American curl – ACL/ACS

Balines – BAL

Bengal – BEN

Brittiskt korthår – BSH

Brittiskt långhår – BLH

Burma – BUR

Burmilla – BML

Chartreux – CHA

Cornish Rex – CRX

Cymric – CYM

Devon rex – DRX

Don sphynx – DSP

Egyptian mau – MAU

Europé – EUR

Exotic – EXO

German rex – GRX

Helig Birma – SBI

Japanese bobtail – JBT

Korat – KOR

Kurilean bobtail – KBL/KBS

La perm – LPL/LPS

Maine Coon – MCO

Manx – MAN

Neva masquerade – NEM
Norsk skogkatt – NFO
Ocicat – OCI
Orientaliskt korthår – OSH
Orientaliskt långhår – OLH
Perser – PER
Peterbald – PEB
Ragdoll _RAG
Russian blue – RUS
Selkirk rex – SRL/SRS
Siames – SIA
Sibirisk katt – SIB
Singapura – SIN
Snowshoe – SNO
Sokoke – SOK
Somali – SOM
Sphynx – SPH
Thai – THA
Turkisk angora – TUA
Turkisk Van – TUV

1.6 Hur många kullar per år föder du vanligtvis upp?

Färre än 1

1 - 2 st

3 - 4 st

5 - 6 st

Fler än 6 st

Vet ej

Övrigt _____

1.7 I vilken typ av miljö är din uppfödning belägen?

Storstad

Villakvarter

På landet

Övrigt _____

1.8 Har katterna i din uppfödning tillgång till ditt hem eller bor de i ett separat utrymme utan tillgång till resten av ditt hem?

Katterna har tillgång till mitt hem

Katterna bor i ett separat utrymme utan tillgång till resten av mitt hem

Övrigt _____

1.9 Har du andra husdjur än katter?

Ja

Nej

Övrigt _____

1.10 Om du svarade ja på föregående fråga, vilken typ av andra husdjur har du?

På denna fråga går det att välja flera svarsalternativ.

Hund

Kanin

Häst

Övrigt _____

1.11 Bor det barn i ditt hem?

På denna fråga går det att välja flera svarsalternativ.

Ja, 0-3 år gamla

Ja, 4-6 år gamla

Ja, 7-12 år gamla

Ja, 13-18 år gamla

Nej

Övrigt _____

2.

Beskriv med egna ord hur du ser på hantering och socialisering av kattungar.

3. Uppfödning

Nedan följer frågor kring hur du bedriver din uppfödning med huvudfokus på kattungarna. Svara utifrån normalläge, hur du brukar göra (innan Covid-19 pandemin). För varje fråga kan endast ett svarsalternativ väljas om inget annat anges. Vissa frågor har svarsalternativet övrigt med en textruta efter. Där har du möjlighet att skriva ett eget svar.

3.1 Rangordna hur du prioriterar olika aspekter rörande dina kattungar.

Välj en prioritet/siffra för varje aspekt. Flera aspekter kan ej ha samma prioritet/siffra.

	5 <i>Lägsta prioritet</i>	4	3	2	1 <i>Högsta prioritet</i>
Ekonomi	☐	☐	☐	☐	☐
Färg och teckning	☐	☐	☐	☐	☐
Hitta bra djurägare	☐	☐	☐	☐	☐
Smittskydd och hygien	☐	☐	☐	☐	☐
Socialisering	☐	☐	☐	☐	☐

3.2 Vid vilken ålder börjar du hantera dina kattungar regelbundet?

(Med "hantera" menas att kattungen är i fysisk kontakt med en människa. Till exempel blir buren, sitter i knät, blir klappad. Daglig vägning inkluderas i begreppet.)

Direkt från födseln

1 veckas ålder

2 veckors ålder

3 veckors ålder

4 veckors ålder

Äldre än 4 veckors ålder

Vet ej

Övrigt _____

3.3 Hur många minuter per dag blir var och en av dina kattungar uppskattningsvis hanterade?

Ange ditt svar i siffror.

3.4 Blir alla kattungar i kullen hanterade ungefär lika länge?

Ja

Nej

Vet ej

Övrigt _____

3.5 Blir dina kattungar vanligtvis hanterade av samma person eller av flera olika personer?

Samma person

Flera olika personer

Vet ej

Övrigt _____

3.6 Kommer dina kattungar i regelbunden kontakt med andra husdjur än katter? (Med ”kommer i kontakt” menas att kattungarna får möjlighet att komma i fysisk kontakt med eller se ett annat husdjur på nära håll.)

Ja

Nej

Vet ej

Övrigt _____

3.7 Om du svarade ja på föregående fråga, vilket annat husdjur kommer katterna i kontakt med?

På denna fråga går det att välja flera svarsalternativ.

Hund

Häst

Kanin

Övrigt _____

3.8 Kommer dina kattungar i regelbunden kontakt med barn?

På denna fråga går det att välja flera svarsalternativ.

Ja, 0-3 år gamla

Ja, 4-6 år gamla

Ja, 7-12 år gamla

Ja, 13-18 år gamla

Nej

Övrigt _____

3.9 Hur gör du med vaccinering/ID-märkning/besiktning av kattungarna?

Jag åker till en veterinärklinik för vaccinering/ID-märkning/besiktning

Veterinären kommer till uppfödningen för vaccinering/ID-märkning/besiktning

Övrigt _____

3.10 Vid hur många veckors ålder brukar dina kattungar avvänjas (lämna mamman)?

Ange ditt svar i siffror.

3.11 Hur prioriterar du faderns temperament vid val av avelshanne i förhållande till andra egenskaper?

(Med andra egenskaper menas till exempel färg, teckning, storlek, ekonomi och praktiska omständigheter.)

Mycket lågt

Lågt

Ganska lågt

Ganska högt

Högt

Mycket högt

3.12 Hur prioriterar du moderns temperament vid val av avelshona i förhållande till andra egenskaper?

(Med andra egenskaper menas till exempel färg, teckning, storlek, ekonomi och praktiska omständigheter.)

Mycket lågt

Lågt

Ganska lågt

Ganska högt

Högt

Mycket högt

4. Socialisering av kattungar

Följande frågor handlar om socialisering av kattungar.

För varje fråga kan endast ett svarsalternativ väljas om inget annat anges.

Vissa frågor har svarsalternativet övrigt med en textruta efter. Där har du möjlighet att skriva ett eget svar.

4.1 Under vilken period i kattungens liv anser du att det är viktigast att socialisera kattungen?

Ange ditt svar utefter kattungens ålder i veckor. Svara med siffror.

4.2 Varför är det så viktigt att socialisera kattungen under just dessa veckor?

4.3 Hur många minuter per dag bör en kattunge bli hanterad av människor under socialiseringsperioden?

(Med "hanterad" menas att kattungen är i fysisk kontakt med en människa. Till exempel blir buren, sitter i knät, blir klappad.) Ange ditt svar i siffor.

4.4 Bör kattungen under socialiseringsperioden hanteras av samma person hela tiden eller bör den hanteras av flera olika personer?

Samma person

Flera olika personer

Vet ej

Övrigt _____

4.5 Är det bra eller dåligt att kattungarna under socialiseringsperioden kommer i regelbunden kontakt med andra husdjur än katter?

(Med "kommer i kontakt" menas att kattungarna får möjlighet att komma i fysisk kontakt med eller se ett annat husdjur på nära håll.)

Det är bra

Det är dåligt

Vet ej

Övrigt _____

4.6 Vid hur många veckors ålder bör en kattunge tidigast avvänjas (lämna sin mamma)?

Ange ditt svar i siffor.

4.7 Påverkar faderns temperament kattungarnas förhållningssätt till nya erfarenheter?

(Med erfarenheter menas t.ex. situationer, människor, djur, objekt mm.)

Ja

Nej

Vet ej

Övrigt _____

4.8 Påverkar moderns temperament kattungarnas förhållningssätt till nya erfarenheter?

(Med erfarenheter menas t.ex. situationer, människor, djur, objekt mm.)

Ja

Nej

Vet ej

Övrigt _____

5. Socialisering av kattungar - fortsättning

5.1 Skulle du vilja prioritera socialisering av kattungarna högre än vad du har möjlighet till just nu?

Ja

Nej

Vet ej _____

5.2 Motivera gärna ditt svar

5.3 Anser du att det finns lättillgänglig information för svenska uppfödare om socialisering av kattungar?

Ja

Nej

Vet ej

Övrigt _____

5.4 Om du svarade ja på föregående fråga, var hittar du information om socialisering av kattungar?

5.5 Anser du att svenska kattuppfödare har tillräcklig kunskap kring socialisering av kattungar?

Ja

Nej

Vet ej

5.6 Motivera gärna ditt svar

6. Stort tack för ditt deltagande!

Kan du tänka dig att delta även i det fortsatta forskningsprojektet?

Att delta i det fortsatta forskningsprojektet innebär att dina svar sparas och kan användas i andra delar av projektet. Du kan även bli kontaktad angående deltagande i vidare undersökningar. Du kan när som helst ångra ditt deltagande i det fortsatta forskningsprojektet.

Nej

Ja (Vänligen ange din e-postadress.) _____

Bilaga 2

Kattraser som exkluderades ur resultatet på grund av noll svar.

American curl – ACL/ACS

Chartreux – CHA

Cymric – CYM

Don sphynx – DSP

Egyptian mau – MAU

German rex – GRX

Japanese bobtail – JBT

Korat – KOR

Kurilean bobtail – KBL/KBS

Manx – MAN

Singapura – SIN

Snowshoe – SNO

Sokoke – SOK

Sphynx – SPH

Turkisk angora – TUA

Turkisk van – TUV